

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Bioressursside väärimdamise investeringutoetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse välissuhtlemisseaduse § 8 lõike 4 ja Vabariigi Valitsuse 29. novembri 2021. a määruse nr 108 „Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuse andmise üldtingimused“ (edaspidi *taastekava üldtingimuste määrus*) § 8 lõike 1 alusel ning kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahistu (ELT L 57, 18.02.2021, lk 17–75), artikli 18 lõikes 1 nimetatud taaste- ja vastupidavuskava (edaspidi *taastekava*) riigisisese elluviimise korraldus ning taastekavas nimetatud reformideks ja investeringuteks antava toetuse kasutamise üldtingimused.

Määrusega kehtestatakse taastekava investeringu 4 „Ressursitõhusate rohetehnoloogiate kasutuselevõtt“ tegevuse 2 „Bioressursside väärimdamine“ raames antava bioressursside¹ väärimdamise investeringutoetuse (edaspidi *toetus*) saamise täpsemad nõuded taotleja, kavandatava tegevuse ja taotluse kohta, abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud, nõuded taotluse osaks olevatele dokumentidele ja lisadokumentidele, hinnapakumusele, riigiabi tingimused, toetuse määr ja suurus, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, taotluse hindamise kriteeriumid ja taotluse hindamise kord, nõuded toetuse saajale ning toetuse maksmise tingimused ja kord.

Toetus on suunatud ettevõtete rohepöörde eesmärkide täitmisele, soodustades bioressursile kõrgema majandusliku lisandväärtuse andmist, teadus- ja arendustegevuse võimekust ning innovatsioonivõimekuse kasvatamist ning kasvuhoonegaaside heite vähendamist. Toetuse sihtrühm on äriühingud (sh põllumajandus, metsandus, kalandus, vesiviljelus ja toiduainetööstus) ning teadus- ja arendusasutused.

Lähtudes bioloogilise ressursi kestlikust kasutamisest peavad toetatavad tegevused olema suunatud bioressursile senisest kõrgema lisandväärtuse andmisele ja vastavate lahenduste väljatöötamisele ning panustama kasvuhoonegaaside heite vähenemisse. Sellised tegevused võivad olla näiteks teravilja töötlemine väärimdatud valgu, biomaterjalide või kemikaalide tootmiseks; kõrvalsaaduste ja jääkide ning biojäätmete² kasutamine biogaasi ja bioenergia tootmiseks, piimatootmise saaduste näiteks vadaku väärimdamine komponentideks, mida saavad kasutada tervisetooted valmistavad ettevõtted ja farmaatsiatööstus; toidutööstuse tehnoloogia uuendamine, et asendada fossiilseid materjale taastuvatega, näiteks võtta kasutusele taastuval ressursil põhinevad pakendid; puidujääkidest ja -hakkest polümeersete materjalide tootmine; väheväärtuslikust kalast saadud kalaõli ja kalajahu edasine väärimdamine; süsinikneutraalne vesiviljelus (vetikate ja karpide kasvatamine ja väärimdamine kasutamiseks toidutööstuses, farmaatsiatööstuses, biomeditsiinis) jmt.

¹ Bioloogilist päritolu taastuvad tootmisvahendid ja -tagavarad, mida on võimalik kasutada.

² Kõrvalsaadus – tootmise käigus tekkiv toode, ressurss või materjal, mille tootmine või tekkimine ei olnud eesmärk; jääk – tootmise käigus üle jäänud osa, aine või energia. Biojäätmed – biolagunevad jäätmad: 1) aia- ja haljastujäätmad; 2) kodumajapidamises, büroos, jaemüügikohas, hulgimüügi ettevõttes ja toitlustusasutuses tekkinud toidu- ja köögijäätmad; 3) toiduainetööstuses tekkinud jäätmad, mis on oma koostise ja olemuse poolest samalaadsed toidu- ja köögijäätmatega.

Toetus panustab „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ biomajanduse horisontaalse arendusteema eesmärkide saavutamise, muu hulgas biotoorainepõhiste lahenduste leidmise põllumajanduses ja kalanduses, kõrgema lisandväärtuse andmise biotoorme, biojääkide ja kõrvalsaaduste väärimise, esmatootjatele sobivate bioväärimisüksuste loomise ja vastavate piloot- ja näidisprojektide toetamise. Investeeringute tulemusel kasvab Eesti võimekus rakendada ringmajanduse põhimõtteid, milleks on senisest suurem kõrvalsaaduste ja jääkide töötlemine ja väärimine, mis vähendab tekkivaid jäätmeid ning mis hõlmab ka bioenergia, bioväetiste ja biomaterjalide ning muude uudsete ja kõrge lisandväärtusega toodete tootmist, samuti kasvab võimekus tekkivaid biojätmeid töödelda ja ringlusse võtta.

Kestliku biomajanduse sealhulgas sinimajanduse arendamine on riikliku strateegia „Eesti 2035“ osaks, taastekava rohepöörde reform aitab kiirendada Eesti majandusele oluliste valdkondade võimekuse kasvatamist, seetõttu toetatakse mahukaid, Eesti majanduse jätkusuutlikku kasvupotentsiaali tugevdavaid suurprojekte.

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi teadus- ja arendusosakonna nõunik Argo Peepson (625 6157, argo.peepson@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Maarika Öövel (625 6197, maarika.oovel@agri.ee) ja keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Airi Kapanen (625 6165, airi.kapanen@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Euroopa Komisjoni ettepanekul loodi koroonaviirusest taastumiseks uus taasterahastu Next Generation EU, mille maht on 750 miljardit eurot³. Next Generation EUs on kesksel kohal taaste- ja vastupidavusrahastu (Recovery and Resilience Facility, RRF), mille eesmärk on toetada reforme ja investeeringuid, mis on vajalikud majanduse pikaajaliseks taastumiseks, majanduse ja sotsiaalse vastupidavuse suurendamiseks ning rohe- ja digiüleminekuks. Eesti taastekava rohevaldkonna investeeringute raames on plaanis toetada ettevõtete rohepöoret, sealhulgas investeeringuid, mille fookuses on bioressursside väärimine ning suure lisandväärtusega toodete väljatootamine ja muuhulgas vastavate katse- ja demoprojektide rakendamine. Investeeringutes on oluline osa teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonivõimekuse kasvatamisel.

Eelnõu § 1 sätestab eelnõu reguleerimisala.

Eelnõuga kehtestatakse taaste- ja vastupidavuskava (edaspidi *taastekava*) investeeringu 4 „Ressursitõhusate rohetehnoloogiate kasutuselevõtt“ tegevuse 2 „Bioressursside väärimine“ raames antava bioressursside väärimise investeeringutoetuse (edaspidi *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord.

Eelnõu § 2 lõige 1 sätestab toetuse andmise eesmärgi, milleks on soodustada bioressursile suurema majandusliku lisandväärtuse andmist, teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning innovatsioonivõimekuse kasvatamist ning kasvuhoonegaaside heite vähenemist tootmistehnoloogia uuendamise, tootearenduse ja bioressursside, sealhulgas kõrvalsaaduste ja jääkide väärimise ning uuenduslike ressursitõhusate ja suure lisandväärtusega toodete väljatootamise kaudu. Sellised projektid võivad olla näiteks teravilja töötlemine väärimdatud

³ <https://rrf.ee>.

valgu, biomaterjalide või kemikaalide tootmiseks; kõrvalsaaduste ja jääkide kasutamine bioenergia tootmiseks, piimatootmise saaduste (nt vadaku) väärindamine komponentideks, mida saavad kasutada tervisetooteid valmistavad ettevõtted ja farmaatsiatööstus; toidutööstuse tehnoloogia uuendamine, et asendada fossiilseid materjale taastuvatega, nagu näiteks võtta kasutusele taastuval ressursil põhinevad pakendid; väheväärtuslikust kalast saadud kalaõli ja kalajahu edasine väärindamine; süsinikneutraalne vesiviljelus (vetikate ja karpide kasvatamine ja väärindamine kasutamiseks toidutööstuses, farmaatsiatööstuses, biomeditsiinis) jmt. **Lõige 2** sätestab kuidas panustab toetus taastekava ühistesse näitajatesse Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 29 lõike 4 punkti a tähenduses.

Eelnõu § 3 sätestab vahendusasutuse ja tema ülesanded.

Vahendusasutus on määruse kohaselt Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*). Vahendusasutuse määramise nõue tuleneb taastekava üldtingimuste määruse § 3 punktist 4. Vahendusasutuse peamised ülesanded on sätestatud taastekava üldtingimuste määruse § 4 lõikes 7, mille kohaselt täidab vahendusasutus järgmisi ülesandeid:

- 1) menetleb toetuse andmise tingimuste kohaselt esitatud toetuse taotlusi;
- 2) kontrollib taotleja ja taotluse vastavust nõuetele;
- 3) otsustab esitatud toetuse taotluse rahuldamise või mitterahuldamise;
- 4) menetleb maksetaotlusi ning teeb toetuse väljamaksed lõppsaajale või keeldub nendest;
- 5) otsustab toetuse väljamakse tegemise, väljamaksest keeldumise, tagasinõudmise ja taotluse rahuldamise otsuse muutmise ning taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise;
- 6) kontrollib toetatud projektide edenemist, toetusest rahastatud tegevuste, tulemuste ja ühiste näitajate saavutamist ning viib läbi kohapealseid kontrole toetuse lõppsaaja juures;
- 7) vastutab toetuse andmise tingimustes sätestatud tulemuste saavutamise ja taastekava üldtingimuste määruse §-s 14 nimetatud aruandluse eest;
- 8) täidab muid tegevuskorras, määrusest või toetuse andmise tingimustest tulenevaid ülesandeid.

Kuidas ja millise tähtaja jooksul *PRIA* loetletud ülesandeid täpsemalt täidab, on läbivalt kirjeldatud eelnõus.

Eelnõu § 4 sätestab toetusele kohalduvad riigiabi tingimused.

Toetuse andmisel tuleb järgida ka Euroopa Komisjoni riigiabi valdkonda reguleerivaid eeskirjasid. Paragrahvis 4 on sätestatud võimalikud komisjoni riigiabi õigusaktid. Konkreetse riigiabi aluse valik oleneb sellest, milliseks tegevuseks toetust taotletakse. Täpsemalt on komisjoni riigiabi eeskirjasid puudutavat selgitatud seletuskirjas § 10 juures.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetatavad tegevused.

Eelnõu § 5 lõige 1 sätestab, et toetatakse tegevusi tootmistehnoloogia uuendamiseks, tootearenduseks ja bioressursside, sealhulgas kõrvalsaaduste ja jääkide ning biojäätmete väärindamiseks ning uuenduslike ressursitõhusate ja suure lisandväärtusega toodete väljatöötamiseks. Sellised tegevused on bioressursside eeltöötlemine või töötlemiseks vajaliku ehitise ehitamine ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras, seadmete soetamine või väljavahetamine ning teadus- ja arendustöötaja kaasamine.

Toetatakse tootmishoone või rajatise püstitamist, rajamist, paigaldamist, laiendamist või ümberehitamist ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras, välja arvatud lammutamine, kui lammutamine ei moodusta osa ehitusprojektis ettenähtud ehitustöödest.

Ehitamine hõlmab ehitise ehitamist koos selle oluliste osadega. Ehitise olulised osad on tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 55 lõike 1 järgi asjad, millest ehitise on ehitatud või mis on sellega püsivalt ühendatud ja mida ei saa eraldada ehitist või eraldatavat asja oluliselt kahjustamata. Seega, ehitise olulised osad on asjad, milleta ei saa hoonet tavaarusaama kohaselt käsitada valmisoleva ehk terviklikuna. Ehitise olulised osad on ka ehitise eesmärgipärast kasutamist võimaldavad tehnosüsteemid.

Ehitusseadustiku § 4 lõike 5 kohaselt on tehnosüsteem ehitise toimimiseks, kasutamiseks või ohutuse tagamiseks vajalike seadmete, paigaldiste või kommunikatsioonide kogum koos vajalike konstruktsioonelementidega. Tehnosüsteemiks loetakse süsteemi, mis asub ühe ehitise piires (st hoonesisesed tehnosüsteemid) ja mis on kogum seadmeid, kommunikatsioone ja nende toimimiseks vajalikke konstruktsioonelemente, kui need on vajalikud konkreetse ehitise toimimiseks. Tehnosüsteemi mõiste alla ei kuulu need asjad (päraldised), mis pole süsteemi osad, kuid teenivad süsteemi ja on sellega seotud vastava ruumilise seose kaudu.

Samuti on toetatavad tegevused masinate ja seadmete soetamine või väljavahetamine uuenduslike, ressursitõhusate ja bioressursile suuremat lisandväärtust anda võimaldavate masinate ja seadmete vastu. Statsionaarsed masinad ja seadmed võivad, kuid ei pea olema kirjeldatud ehitusprojektis. Sisseseade peab olema seotud tootmis- või töötlemisprotsessiga ja moodustama koos ehitisega terviku. Statsionaarne tehnoloogiline masin või seade peab olema paikne ja ehitisse kohtkindlalt kinnitatud. Eespool nimetatud masinateks ja seadmeteks loetakse näiteks

- a) biomassi eeltöötlemise mehaanilised masinad ja seadmed, sh peenestid, purustajad, kuivatid jmt,
- b) biomassi bioloogiliseks, keemiliseks, biokeemiliseks või füüsikalise-keemiliseks töötlemiseks vajalikud masinad ja seadmed, nagu ekstruuderid, bioreaktorid jmt, aga ka
- c) muud mehaanilised, elektrilised, termilised masinad ja seadmed, mis on vajalikud tegevuse elluviimiseks ja aitavad täita toetatava tegevuse eesmärke.

Toetatavad tegevused võivad hõlmata ka veekogus tehtavaid tegevusi, nagu vetikate ja karpide kogumine või eeltöötlemine, ja selleks vajalike masinate ja seadmete soetamine või väljavahetamine.

Masinate ja seadmete soetamiseks või väljavahetamiseks võib toetust taotleda kui eraldiseisvale tegevusele ning see ei pea olema seotud punktis 1 nimetatud ehitise ehitamisega.

Toetatavaks tegevuseks on sama lõike punkti 3 kohaselt ka teadus- ja arendustöötaja kaasamine. Teadus- ja arendustöötaja kaasamine on abikõlblik ainult sel juhul, kui sama taotlusega taotletakse toetust ka eespool mainitud ehitise ehitamiseks või seadmete soetamiseks. Eraldi tegevusena teadus- ja arendustöötaja kaasamine selle määruse mõistes abikõlblik tegevus ei ole.

Eelnõu § 5 lõikega 2 sätestatakse tegevused, mida ei toetata. Selleks, et keskkonnanäidsete oleksid saavutatavad, tuleb kehtestada teatud tegevusaladele välistused, mille puhul meetmest rahastust taotleda ei saa. Välistusnimekiri on meetmele kehtestatud tulenevalt Euroopa Nõukogu ettepaneku lisast Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (COM(2021) 625 final).

Nii näiteks ei loeta fossiilkütustega seotud tegevusi ning fossiilkütustel põhineva elektri- või soojatootmisega ja sellega seotud ülekande- ja jaotustaristuga seotud tegevusi üldreeglina „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele vastavaks, kuna on olemas taastuvatel ressurssidel põhinevad vähese CO₂ heitega alternatiivid.

Punktis 7 luuakse erisused biomassist kütuste tootmisele ja energeetilisele kasutusele. Meetme eesmärk ei ole toetada biomassi energeetilist kasutust, mõeldes selle all peamiselt otsepõletust. Siiski on Euroopa Liidus ja Eestis prioriteet biogaasi tootmisvõimekuse suurendamine, jääkide ja kõrvalsaaduste ära kasutamine. Mõeldud on, et äriühingud, kes jääke ja kõrvalsaaduseid ära kasutavad, teevad seda peamiselt omatarbeks ja kõrvaltegevusena, mitte põhitegevusena.

Eelnõu § 5 lõike 3 kohaselt toetatakse ainult selliseid investeeringuid, millega järgitakse Euroopa Liidu kliima- ja keskkonnavalaseid standardeid ja prioriteete ning millega ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju keskkonnavalasemärkidele (ingl. k. *do no significant harm, DNSH*).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 artikkel 3 sätestab keskkonnavalasliku majandustegevuse kriteeriumid. Majandustegevus liigitatakse keskkonnavalaslikuks, kui majandustegevus aitab oluliselt kaasa ühe või mitme keskkonnavalasemärgi (kliimamuutuste leevendamine, kliimamuutustega kohanemine, vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse, üleminek ringmajandusele, saastatuse vältimine ja tõrje, elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine) saavutamisele.

Artikkel 17 määrab juhud, mil majandustegevus kahjustab oluliselt:

- 1) kliimamuutuste leevendamist, kui majandustegevus põhjustab olulist kasvuhoonegaaside heidet;
- 2) kliimamuutustega kohanemist, kui majandustegevus põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele;
- 3) vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui majandustegevus kahjustab
 - i) veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või
 - ii) mereala head keskkonnaseisundit;
- 4) ringmajandust, mis hõlmab jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu, kui
 - i) majandustegevus põhjustab toodete olulusringi ühes või mitmes etapis olulist ebatõhusust materjalide kasutamisel või selliste loodusvarade nagu mittetaastuvate energiaallikate, tooraine, vee ja pinnase otsesel või kaudsel kasutamisel, sealhulgas toodete vastupidavuse, parandatavuse, uuendatavuse, korduskasutuse või ringlussevõetavuse osas;
 - ii) majandustegevus suurendab oluliselt jäätmete teket, põletamist või kõrvaldamist, välja arvatud ringlusse võetamatute ohtlike jäätmete põletamine, või
 - iii) jäätmete pikaajaline kõrvaldamine võib oluliselt ja pikaajaliselt kahjustada keskkonda;
- 5) saastuse vältimist ja tõrjet, kui majandustegevus põhjustab õhku, vette ja pinnasesse juhitava saasteheite olulist suurenemist võrreldes enne majandustegevusega alustamist valitsenud olukorraga;
- 6) elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui majandustegevus
 - i) kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust või
 - ii) kahjustab elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust.

Eesti taastekava DNSH analüüsis on järeldatud, et meede üldjoontes ei kahjusta oluliselt keskkonnanorme. Selle tagamiseks on vajalik, et järgitakse kõiki asjaomaseid Euroopa Liidu ja Eesti keskkonnanormide õigusakte ning lisaks „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtte hindamisel selgunud keskkonnanormide leevendusmeetmeid. Üheks selliseks meetmeks on bioenergia (sh biokütused) tootmisel järgida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001, 11. detsember 2018, taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta, artiklites 29–31 sätestatud säästlikkuse ja kasvuhoonegaaside vähendamise kriteeriume. Kui toodetakse bioenergiat, siis tuleb tagada, et kaasnev õhusaaste ei ületaks heite piirväärtustele seatud keskkonnanorme.

Meetmest toetatakse eelkõige kõrvalsaaduste ning jääkide kasutamist, vältides seeläbi jäätmeteket ning suurendades ressursitõhusust, mis toetab ringmajandusele üleminekut. Toetades jääkide ja kõrvalsaaduste kasutamist, on võimalik vähendada täiendavat survet elupaikadele ja maakasutuse muutustele. Samas tuleb tagada, et võimalikud mõjud oleksid siiski hinnatud olukorras, kus keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus selle vajaduse ette näeb või „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtte hindamisel käesoleva meetme määruse tingimustel.

Eelnõu § 5 lõigetes 4, 5 ja 6 sätestatakse täpsemad nõuded teadus- ja arendustöötajale ning tingimused tema kaasamisele. Teadus- ja arendustöötajaks loetakse isikud, kes viivad läbi rakendusuuringuid või toodete arendustegevust ning kellel on vastav ettevalmistus (haridus või töökogemus). Teadus- ja arendustöötaja ettevalmistus peab olema sobiv nende tööülesannete täitmiseks, milleks teadus- arendustöötaja kaasatakse. Teadus- ja arendustöötajal peab olema vähemalt magistrikraad või sellega võrdstatud haridustase/kvalifikatsioon.

Ühe taotlusega võib toetust taotleda ühe või mitme teadus- ja arendustöötaja kaasamiseks. Täpsustatud on, et teadus- ja arendustöötaja kaasamise toetust võib taotleda üksnes § 7 lõike 1 punktis 1 nimetatud äriühing.

Eelnõu § 5 lõikes 7 sätestatu kohaselt, kui investeeringuobjekt on ehitise, peavad ehitise ja selle alune maa kuuluma taotleja omandisse või peab taotleja kasuks olema seatud hoonestusõigus või kasutusvaldus või peab maa või hoone kasutamiseks olema sõlmitud kirjalik üüri- või rendileping. Kui taotleja on mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja (edaspidi koos VKE) peab hoonestusõigus säilima vähemalt kolmeks aastaks arvates viimase toetusosa väljamaksmisest, kõikide teiste taotlejate puhul vähemalt viieks aastaks.

Eelnõu § 5 lõige 8 sätestab, et juhul, kui investeeringuobjektiks on masin või seade, mis paigaldatakse ehitise või mida kasutatakse ehitises, peab ehitise kuuluma taotleja omandisse või peab taotleja kasuks olema seatud kasutusvaldus või sõlmitud kirjalik üüri- või rendileping vähemalt viieks aastaks arvates viimase toetusosa väljamaksmisest või vähemalt kolmeks aastaks kui taotlejaks on VKE. Eelmainitud omandi kasutusvalduse ja üüri- või rendilepingu nõuded kehtivad ka masinate või seadmete puhul, mis paigaldatakse veekogusse.

Eelnõu § 5 lõige 9 sätestab, et taristu investeeringute puhul peab olema tagatud kliimakindlus. Kliimakindluse tagamine tähendab kliimamuutuste leevendamist ning kliimamuutustega kohanemist. Rahastatav taristuinvesteering peab olema läbinud kliimakindluse tagamise hindamise, mille jaoks vahendusasutus avaldab enda kodulehel vooru avanedes vastava juhendi ning mis põhineb Euroopa Komisjoni taristu kliimakindluse tagamise tehnilistel suunistel

aastateks 2021–2027. Kliimakindluse tagamise hindamise aruande esitamist käsitleb ka eelnõu § 13 lõige 5, milles viidatakse PRIA veebilehel avaldatavale juhisele.

Eelnõu § 5 lõike 10 kohaselt ei või tegevuse elluviimist alustada varem, sellega seotud siduvaid kohustusi ei või olla võetud varem ja tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval kalendripäeval.

Eelnõu § 5 lõikega 11 sätestatakse, et EL ja Eesti keskkonna- ja kliimaalaste eesmärkide saavutamiseks toetatakse vaid neid projekte, mis vastavad asjakohastele ELi ja siseriiklikele keskkonnaalastele õigusaktidele.

Eelnõu § 6 sätestab tegevuse eelarve kehtestamise tingimused. Eelnõu kohaselt kehtestab tegevuse eelarve täpsema jaotuse ettevõtjate ning teadus- ja arendusasutuste kaupa maaeluminister käskkirjaga.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Eelnõu § 7 lõikes 1 sätestatu kohaselt võib toetuse taotleja olla ärieadustiku tähenduses äriühing või positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutus. Meetme eesmärk on suhteliselt lühikese ajaga edukalt ellu viia suured ja ambitsioonikad projektid. Ettevõtlussektorist on selleks kõige suutlikumad äriühingud. Positiivne evalveering teadus- ja arendusasutustel on objektiivne väline hinnang, mis viitab nii pädevusele kui jätkusuutlikkusele, sh finantsiliselt. Taastekava eesmärk on tulemused saavutada 2026. aastaks, mis eeldab teostamisel kindlas ajaraamis püsimist. Juhul kui eesmärke ei saavutata, tekib Eestis märkimisväärne risk riigieelarvele ning võimalus taastekava rahastust kasutada jääb realiseerimata.

Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse (TAKS) kohaselt on teadus- ja arendusasutus juriidiline isik või asutus, mille:

- 1) põhitegevus on alusuuringute, rakendusuuringute või arendustegevuse või mitme nimetatud tegevuse läbiviimine;
- 2) põhitegevusega kaasnevaks tegevuseks on levitada teadmisi õpetamise, publitseerimise või tehnoloogiasirde kaudu;
- 3) liikmeskonda kuuluvad põhitegevuseks vajalike alus- ja rakendusuuringute või arendustegevusega tegelevad akadeemilised töötajad ning teised teadus- ja arendustegevusega seotud töötajad;
- 4) hooned, ruumid, sisustus ja muu vara on piisavad ning sobivad põhitegevuse läbiviimiseks;
- 5) riigieelarvelistest vahenditest finantseeritud põhitegevuse tulemused, millega ei kaasne intellektuaalomandiõigused, on avalik teave;
- 6) põhitegevuse ja põhitegevusega kaasnevate tegevuste tulemustest, sealhulgas intellektuaalomandiõigustest saadud kasum, investeeritakse teadus- ja arendustegevusse, selle tulemuste levitamisse või õpetamisse;
- 7) majandustegevus (toodete ja teenuste pakkumine teataval turul) ja põhitegevuse ja põhitegevusega kaasnevate tegevuste (mittemajanduslik tegevus) kulud ja rahastamine on teadus- ja arendusasutuse raamatupidamises selgelt eristatud.

TAKS-i § 3 lõige 2 sätestab, et teadus- ja arendusasutusel on õigus taotleda oma teadus- ja arendustegevuse finantseerimist riigieelarvest juhul, kui tema teadus- ja arendustegevus on vähemalt ühes valdkonnas korraliselt positiivselt evalveeritud.

Positiivselt evalveeritud teadusasutused on toodud Eesti Teadusagentuuri (ETAg) koduleheküljel: <https://www.etag.ee/tegevused/evalveerimine/korraline-evalveerimine/>.

Eelnõu § 7 lõikes 2 sätestatakse taotlejale lisanõuded. Taotleja peab vastama taastekava üldtingimuste määruse §-s 5 esitatud nõuetele:

- temal või tema seaduslikul esindajal ei ole karistusseadustiku § 209, 209¹, 210, 260¹, 372, 373, 379 või 384 alusel määratud kehtivat karistust;
- tema toetatava tegevusega seotud majandustegevus ei ole lõppenud ega peatunud, kui toetuse saaja tegeleb majandustegevusega;
- tema maksuvõlg riigile koos intressiga ei ole suurem kui 100 eurot või see on ajatatud;
- ta ei ole pankrotis ega sundlõpetamisel ja tema suhtes ei ole tehtud lõpetamise otsust;
- ta ei ole raskustes ettevõtja, kui nii on nõutud riigiabi reeglite kohaselt;
- tal on omafinantseering tagatud ettenähtud ulatuses ja nõutud korras;
- tal on toetuse andmise tingimustes sätestatud projekti elluviimiseks ja haldamiseks vajalik kvalifikatsioon või kogemus ning õiguslik, organisatsiooniline või tehniline eeldus;
- tal on projektile antud tagasimaksmisele kuuluv toetus, sealhulgas muudest Euroopa Liidu programmide ja instrumentide samale projektile antud toetus, tagasi makstud, kui nõude täitmise tähtpäev on saabunud;
- toetuse saaja on toetuse kasutamisel kohustatud järgima riigihangete seadust, kui ta on hankija riigihangete seaduse tähenduses. Kui toetuse saaja ei ole hankija riigihangete seaduse tähenduses ja teenuse, asja või ehitustöö eeldatav maksumus on ilma käibemaksuta võrdne 20 000 euroga või sellest suurem, peab ostumenetluse elluviimisel järgima toetuse andmise tingimustes ja riigihangete seaduse §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid ning taotluse rahuldamise otsuses ette nähtud täpsustatud nõudeid.

Eelnõu § 7 lõikes 3 sätestatakse, kui taotleja on riigiabi saaja ei tohi ta olla raskustes olev ettevõtja komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 artikli 2 punkti 18 tähenduses, kui selline nõue tuleneb asjakohasest Euroopa Liidu õigusaktist. Lõikes 2 nimetatud taastekava üldtingimuste määruse § 5 punktides 1–6 toodud nõudeid ei kohaldata juhul, kui taotleja on lõikes 1 punktis 2 nimetatud teadus- ja arendusasutus.

Lisanõuete kohaselt ei ole taotleja saanud ega taotle samal ajal sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Juhul, kui taotleja on varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest toetust saanud ja see summa on tagasimaksmisele kuulunud, peab ta olema selle tähtajal tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral tagasimaksed tasunud ettenähtud summas.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse abikõlblikud kulud.

Eelnõu § 8 lõige 1 kohaselt moodustavad abikõlbliku kulu tegevuse elluviimisega seotud kulud. Abikõlblikuks loetakse ka tegevusega seotud objekti tähistamiseks tehtud kulud. Kuna selle toetuse abil toetatavad tegevused võivad olla mitmesugused, pole kõiki tegevuse elluviimiseks tehtavaid vajalikke kulutusi võimalik prognoosida. Seepärast ei esitata eelnõus abikõlblike kulude üksikasjalikku loetelu. Paragrahvis 9 on siiski täpsustatud, millised kulud ei ole abikõlblikud.

Üldjuhul loetakse abikõlblikuks tehtud kulu käibemaksuta maksumus. Välja arvatud, kui on võimalik tõendada, et käibemaksuga maksustamine toimub liikmesriigi väliselt ja seeläbi tekib riigile kulu.

Eelnõu § 8 lõige 2 sätestab, et tegevuste elluviimiseks tehtud kulu peab olema otseselt vajalik. Sellisteks kuludeks võivad olla näiteks nii ehitise püstitamise maksumus, laiendamise maksumus, rekonstrueerimise maksumus, rajamise maksumus kui ka paigaldamise maksumus. Samuti loetakse abikõlblikuks toetuse raames soetatava või väljavahetatava masina või seadme puhul selle paigaldamise, seadistamise või müüja poolt selle kasutamise väljaõppe maksumus; masina või seadme kasutamiseks vajaliku tarkvara ja infotehnoloogilise masina või seadme ning selle paigaldamise ja seadistamise maksumus; turutingimustel ostetud või litsentsitud lepinguliste teadusuuringute, teadmiste ja patentide kulud; materjali ja tarvikute kulud. Need on siiski mõned näited, tehtavate kulutuste nimekiri võib olla pikem.

Eelnõu § 8 lõige 3 täpsustab, et ehitise puhul on abikõlblikud ka ehitusseadustiku alusel tehtavad omanikujärelevalve, keskkonnamõju hindamise, detailplaneeringu ning ehitise põhiprojekti maksumus.

Eelnõu § 8 lõige 4 sätestab, et teadus- ja arendustöötaja kaasamise korral moodustab abikõlbliku kulu teadus- ja arendustöötaja kaasamisega seotud personalikulu, milleks on teadus- ja arendustöötaja töötasu ning töötasu maksmisega kaasnevad maksud ja maksed proportsionaalselt tegevuse heaks töötatud ajaga ning vastavalt töölepingu seaduses sätestatud korrale.

Eelnõu § 8 lõige 5 täpsustab, et kõik abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged ja üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ning vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks.

Eelnõu § 9 sätestab mitteabikõlblikud kulud. Abikõlblikud ei ole järgmised kulud:

- 1) standardtarkvara, -arvutustehnika ja -sidevahendi, sealhulgas mobiiltelefoni ostmise ja rentimise kulud, välja arvatud § 5 lõike 2 punktis 2 nimetatud seadme toimimiseks vajaliku tarkvaraga seotud kulu;
- 2) lepingu sõlmimise, intressi ja kindlustusega seotud kulud;
- 3) liisingumakse, kui asja omandiõigus ei lähe toetuse saajale üle arvates viimase toetusosa maksmisest;
- 4) tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse muul moel;
- 5) sularahamakse, teenustasu pangatoimingu eest, intress, tagatismakse ja finantsteenusega seotud muu kulu;
- 6) maa ja olemasoleva hoone ostmise ning rentimise kulu;
- 7) õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulutused;
- 8) tehnilise teostatavuse uuringu eest tehtud kulutused;
- 9) kulutused reklaamile;
- 10) riigilõiv, notaritasu;
- 11) trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;
- 12) toreduslikud kulutused tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 63 punkti 3 tähenduses ja muud majanduslikult ebaotstarbekad kulud;
- 13) muud kulud, mis ei ole seotud kavandatava tegevuse elluviimisega;
- 14) käibemaks, v.a taastekava üldtingimuste määruse § 2 lõikes 5 nimetatud juhul. Vastavalt üldtingimuste määruse § 2 lõikes 5 sätestatule on käibemaks abikõlblik, kui on võimalik

tõendada, et käibemaksuga maksustamine toimub liikmesriigi väliselt ja seeläbi tekib riigile kulu;

15) §-s 4 viidatud riigiabi eeskirjade kohaselt mitteabikõlblikud kulud.

Eelnõu § 10 sätestab toetuse määra ja suuruse.

Lõige 1 sätestab, et ehitise ehitamise ja masina või seadme ostmise või väljavahetamise korral antakse toetust kuni 50 protsenti investeeringu abikõlbliku kulu maksumustest. Teadus- ja arendustöötaja kaasamise korral antakse toetust kuni 50 protsenti, aga mitte rohkem, kui 5000 eurot kuus, mille sisse arvestatakse teadus- ja arendustöötaja töötasu ning selle maksimisega kaasnevad maksud ja maksed. Kui toetust antakse riigiabina, järgitakse lisaks lõigetes 3–18 sätestatut.

Eelnõu § 10 lõige 2 sätestab taotletava toetuse suuruse. Taotletava toetuse miinimumsuurus on 500 000 eurot ühe taotluse kohta. Taotleja võib küll esitada ühes taotlusvoorus mitu taotlust, aga iga taotlus peab olema maksumusega vähemalt 500 000 eurot. Omavahel seotud tegevused tuleb esitada ühes taotluses. Määrusega on kehtestatud ka taotletava toetuse maksimumsuurus taotleja kohta, milleks on 5 miljonit eurot.

Eelnõu § 10 lõiked 3 kuni 16 täpsustavad toetuse määra sõltuvalt riigiabi reeglitest. Toetuse andmisel tuleb üldreeglina lähtuda eelnõu § 10 lõigetest 1–2 sätestatud toetuse määradest, kui EL riigiabi eeskirjad ei näe ette lõigetes 3–18 sätestatud madalamaid abimäärasid. Seega, näiteks kui eelnõu § 10 lõige 1 sätestab toetuse määra 50 protsenti, kuid EL riigiabi valdkonna õigusakt näeb ette madalama toetuse määra (näiteks 35 protsenti), tuleb kohaldada madalamat toetuse määra. Kui aga EL riigiabi valdkonna õigusakt näeb ette kõrgema toetuse määra (nt 70 protsenti), kohaldub tulenevalt eelnõu § 10 lõikest 1 toetuse määr 50 protsenti.

Eelnõu § 10 lõiked 3–18 kohalduvad majandustegevuse toetamisel⁴ s.t üldreeglina ettevõtjale toetuse määramisel. Teadus- ja arendusasutusele toetuse määramisel tuleb PRIA-l hinnata riigiabi reeglite kohaldamise vajalikkust. Tulenevalt EL õigusest ei kohaldu teadus- ja arendusasutustele riigiabi eeskirjad olukorras, kui rahastatakse teadus- ja arendusasutuse mittemajandustegevusega seotud tegevust. Seevastu kui teadusasutus tegeleb majandustegevusega ning taotleb majandustegevusega seonduvalt toetust, tuleb toetatavale tegevusele asjakohaseid riigiabi eeskirjasid kohaldada⁵.

Eelnõu § 10 lõiked 3–17 näevad ette järgmised riigiabi andmise alused:

1) komisjoni määrus (EL) nr 651/2014 ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187 26.06.2017, lk 1–78), eelkõige artiklid 14, 25, 26, 28 ja 41;

2) Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2022. aasta teatise „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131 I, 24.03.2022, lk 1–17)⁶ jagu 2.5;

3) komisjoni määrus (EL) nr 702/2014 ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades

⁴ Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, punkt 6 jj (ELT C 262, 19.7.2016, lk 1–50).

⁵ Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistik, peatükk 2.1 (ELT C 198, 27.6.2014, lk 1–29).

⁶ Muudetud Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2022. aasta teatisega „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale – muutmine“ (ELT C 280, 21.07.2022, lk 1–13).

tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 193, 01.07.2017, lk 1–75), eelkõige artiklid 17 ja 31;

4) Euroopa Liidu suuniseid riigiabi kohta põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades aastateks 2014–2020 (2014/C 204/01), eelkõige 1. peatüki jagusid 1.1.1.1, 1.1.1.4 ja 2. peatüki jagu 2.1.5;

5) komisjoni määrus (EL) nr 1388/2014, millega tunnistatakse teatavat liiki abi kalandus- ja vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise ja turustamisega tegelevatele ettevõtjatele Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 369, 24.12.2014, lk 37–63).

Kui eelnimetatud riigiabi valdkonna õigusaktid ei ole kohaldatavad rakendatakse toetuse andmisel:

1) komisjoni määrust (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8);

2) komisjoni määrust (EL) nr 1408/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L 352, 24.12.2013, lk 9–17);

3) komisjoni määrust (EL) nr 717/2014, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes kalandus- ja vesiviljelussektoris (ELT L 190, 28.06.2014, lk 45–54).

Konkreetselt eelnevalt nimetatud EL riigiabi valdkonna määruse või suuniste kohaldamine oleneb sellist, milliseks tegevuseks toetust taotletakse.

Järgnevalt on selgitatud **eelnõu § 10 lõigetes 3–18** viidatud EL riigiabi määruste kohaldamist.

Eelnõu § 10 lõiked 3–8 sätestavad Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks.

Eelnõu § 10 lõiked 3 ja 4 sätestavad määruse (EL) nr 651/2014 artiklis 14 investeringuteks ettenähtud regionaalabi määrad:

- Artikli 14 alusel on võimalik toetada ehitamist ja seadmete soetamist.
- Artikkel 14 kohaldub paljudele sektoritele, kuid ei kohaldu energiatootmisele (vt erandeid artikli 13 punktis b ja artikli 1 lõikes 3). Energiatootmisele kohalduvad sama määruse artikkel 41 ning „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ jagu 2.5.
- Toetuse määr suurettevõtjale on 20 protsenti abikõlblikest kuludest, Kirde-Eestis 25 protsenti.
- Toetuse määr keskmise suurusega ettevõtjale 30 protsenti abikõlblikest kuludest, Kirde-Eestis 35 protsenti.
- Toetuse määr väikeettevõtjale 40 protsenti abikõlblikest kuludest, Kirde-Eestis 45 protsenti.
- Toetuse määr riigiasutusele on sama mis suurettevõtjal (v.a määruse (EL) nr 651/2014 lisas 1 artikkel 3 lõikes 4 sätestatud juhtudel).
- Ettevõtja suuruse määramise tingimused on sätestatud määruse (EL) nr 651/2014 lisas 1.

- Artikli 14 rakendamisel kohalduvad toetuse määrad tulenevad Euroopa Komisjoni vastuvõetud Eesti Regionaalabi kaardilt aastateks 2022–2027⁷. Kirde-Eesti puhul, mille rahvastikukadu ajavahemikul 2009–2018 oli 13,47 protsenti⁸, on toetuse määr teistest piirkondadest 5 protsendipunkti võrra kõrgem.

- Artikli 14 rakendamisel on vajalik järgida artiklites 13–14 (regionaalabi) ja artiklis 2 (mõisted) sätestatud tingimusi.

Näiteks suurettevõtja puhul kohaldub määruse (EL) nr 651/2014 artikli 14 lõike 3 alusel lisanõue, et toetust võib anda vaid uut majandustegevust soodustavaks alginvesteeringuks, mille mõiste on defineeritud määruse (EL) nr 651/2014 artikli 2 punktis 51 järgmiselt:

a) investeering materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse seoses uue ettevõtte asutamisega või ettevõtte tegevuse mitmekesistamisega tingimusel, et uus tegevus ei ole sama või sarnane ettevõtte varasema tegevusalaga;

b) vara soetamine ettevõttelt, mis on lõpetanud tegevuse või oleks tegevuse lõpetanud, kui seda ei oleks ostetud, ja selle ostab müüjaga mitteseotud investor, tingimusel et soetatud varaga teostatav uus tegevus ei ole sama või sarnane tegevusalaga, mida ettevõtte teostas enne vara soetamist.

Eelnõu § 10 lõige 5 sätestab määruse (EL) nr 651/2014 artiklis 25 kehtestatud teadus- ja arendusprojektidele antav abi määra:

- Ehkki artiklis 25 on loetletud küllaltki lai toetatavate tegevuste loetelu, siis tulenevalt meetme määruse §-idest 5, 8 ja 9, on artiklist 25 asjakohane kohaldada üksnes rakendusuuringute ja tootearenduse osas seadmetele.

- Artikli 25 alusel saab toetada tootearenduse ja rakendusuuringutega seotud tegevusi ning nendega seotud teadus- ja arendustöötaja kaasamist.

- Vajalik on järgida kõiki artiklis 25 ja artiklis 2 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi.

- Tootearenduse toetamisel on toetuse määr suurettevõtjale 25 protsenti.

- Tootearenduse toetamisel on toetuse määr keskmise suurusega ettevõtjale 35 protsenti abikõlblikest kuludest.

- Tootearenduse toetamisel on toetuse määr väikeettevõtjale 45 protsenti abikõlblikest kuludest.

- Rakendusuuringute puhul toetuse määr olenemata ettevõtja suurusest on 50 protsenti.

- Toetuse määr riigiasutusele on sama mis suurettevõtjal (v.a määruse (EL) nr 651/2014 lisa 1 artikkel 3 lõikes 4 sätestatud juhtudel).

Eelnõu § 10 lõige 6 sätestab määruse (EL) nr 651/2014 artiklis 26 kehtestatud investeeringuteks ettenähtud abi määra teadusuuringute taristule:

- Artikkel 26 ei kohaldu ettevõtjatele.

- Artikkel 26 kohaldub üksnes teadus- ja arendusasutusele.

- Toetuse määr on kuni 50 protsenti abikõlblikest kuludest.

- Artikkel 26 alusel saab toetada investeeringuid materiaalsesse varasse.

- Vajalik on järgida artiklis 26 ja artiklis 2 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi (vt ka artikli 2 punkte 85–86, mis defineerivad rakendusuuringu ja tootearenduse).

⁷ Kättesaadav veebilehel: https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/202149/SA_100251_C052527D-0100-C048-9EF6-B69AACE62B3C_31_1.pdf

⁸ Eurostati andmed, 20. august 2021

Eelnõu § 10 lõige 7 sätestab määruse (EL) nr 651/2014 artiklis 28 kehtestatud VKEdele antava innovatsiooniabi määra:

- Artikkel 28 kohaldub üksnes väikese- ja keskmise suurusega ettevõtjatele.
- Artikkel 28 ei kohaldu suurettevõtjale ja riigiasutustele.
- Toetuse määr keskmise suurusega ja väikeettevõtjale on 50 protsenti abikõlblikest kuludest.
- Vajalik on järgida kõiki artiklis 28 ja artiklis 2 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi.
- Artikli 28 alusel saab toetada sellise teadus- ja arendustöötaja kaasamist, kes ei asenda teisi töötajaid (vt artikli 28 lõige 2 punkt b).

Eelnõu § 10 lõige 8 sätestab määruse (EL) nr 651/2014 artiklis 41 kehtestatud taastuvallikatest toodetud energia edendamise tehtavateks investeeringuteks ettenähtud abi määra:

- Artikkel 41 kohaldub energia energiatootmisele, -jaotusele ja -taristule.
- Abikõlblikud on üksnes täiendavad investeerimiskulud, mis on vajalikud selleks, et edendada energia tootmist taastuvatest allikatest (vt abikõlblike kulude arvestamise metoodikat artikli 41 lõikes 6).
- Suurettevõtja toetuse määr on 50 protsenti abikõlblikest kuludest, kui abikõlblikud kulud arvutatakse artikli 41 lõige 6 alapunktide a või b alusel² või 35 protsenti abikõlblikest kuludest, kui abikõlblikud kulud arvutatakse punkti 6 alapunkti c alusel².
- Toetuse määr keskmise suurusega ja väikeettevõtjale on 50 protsenti abikõlblikest kuludest.
- Kogu investeeringukulu ei ole abikõlblik artikli 41 lõike 6 alusel. Abikõlblikud kulud leitakse järgmiselt:
 - a) kui taastuvatest allikatest energia tootmisse tehtava investeeringu kulusid saab investeeringu kogukuludes määratleda eraldiseisva investeeringuna (nt olemasoleva käitise selgelt määratletava lisakomponendina), on kõnealused taastuvatest allikatest toodetud energiaga seotud kulud abikõlblikud;
 - b) kui taastuvatest allikatest energia tootmisse investeerimise kulud saab kindlaks teha, viidates sarnasele, kuid vähem keskkonnasõbralikule investeeringule, mida oleks olnud võimalik teha ilma abita, moodustab mõlema investeeringu kulude vahe taastuveni energiaga seotud abikõlblikud kulud;
 - c) teatavate väikeste käitiste puhul, kui vähem keskkonnasõbralikku investeeringut ei ole võimalik kindlaks teha, kuna piiratud suurusega käitisi ei eksisteeri, on abikõlblikud keskkonnakaitse parandamiseks tehtud investeeringu kogukulud.
- Väikekäitised - käitised installeeritud elektrivõimsusega alla 500 kW elektri tootmiseks kõigist taastuvallikatest, v.a tuuleenergia, mille puhul abi antakse käitistele, mille installeeritud elektrivõimsus on alla 3 MW või millel on kuni kolm generaatorit, ja biokütused, mille puhul abi antakse käitistele installeeritud võimsusega alla 50 000 tonni aastas. Kõnealuste maksimumvõimsuste arvutamisel käsitatakse käitisi, millel on ühine elektrivõrguga ühinemise punkt, ühe käitisenä.
- Vajalik on järgida kõiki artiklis 41 ja artiklis 2 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi.
- Energiaga seotud investeeringute toetamiseks saab kaaluda ka eelnõu § 4 lõike 1 punktis 4 nimetatud Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2022. aasta teatise „Riigiabi meetmete ajutine

kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131 I, 24.03.2022, lk 1–17) jagu 2.5.

Eelnõu § 10 lõiked 9 ja 10 sätestavad Euroopa Komisjoni Määrusega (EL) nr 702/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnustatakse siseturuga kokkusobivaks, kehtestatud riigiabi määrad.

Eelnõu § 10 lõige 9 sätestab määruse (EL) nr 702/2014 artiklis 17 kehtestatud põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega seotud investeeringuteks ettenähtud abi määrad:

- Artikli 17 kohaselt saab toetada materiaalsesse varasse tehtavaid investeeringuid (s.t masinad, seadmed).
- Artikli 17 kohaselt ei saa kaasata teadus- ja arendustöötajad (eelnõu § 5 lõige 1 punktis 3 nimetatud tegevus).
- Suurettevõtjale ja riigiasutustele artikkel 28 ei kohaldu (vt riigiabi suuniste peatükki 1.1.1.4).
- Toetuse määr keskmise suurusega ja väikeettevõtjale on 50 protsenti abikõlblikest kuludest.
- Vajalik on järgida kõiki artiklis 17 ja artiklis 2 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi (vt ka põllumajandustoote ja põllumajandustoodete töötlemise mõistet artikli 2 punktides 4 ja 6).
- Põllumajandustoodete töötlemiseks loetakse Euroopa Liidu toimimise lepingu lisas 1 nimetatud toodete töötlemist, kui töötlemise saadud on samuti põllumajandustoodete (artikli 2 punkt 6). Põllumajandustooted on loetletud Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisas.⁹ Lisas 1 nimetatud kaubarühmade tõlgendamisel on kasutatav Euroopa Komisjoni kaubanomenklatuuri reguleeriv määrus¹⁰ ning kaubakoodi määramisel saab vajadusel konsulteerida Maksu- ja Tolliametiga¹¹.

Eelnõu § 10 lõige 10 sätestab määruse (EL) nr 702/2014 artiklis 31 kehtestatud abi määrad teadus- ja arendustegevuseks põllumajandus- ja metsandussektoris:

- Artikkel 31 ei kohaldu ettevõtjatele, artikkel 31 kohaldub üksnes teadus- ja arendusasutusele.
- Toetuse määr on 50 protsenti abikõlblikest kuludest.
- Seadmete ostmist saab toetada artikli 31 lõike 6 punktis b sätestatud tingimustel, sh kui seadmeid ei kasutata projektis kogu nende kasutusea vältel, peetakse abikõlblikuks vaid amortisatsioonikulud, mis vastavad projekti kestusele ja mis arvutatakse üldiselt aktsepteeritava raamatupidamistava kohaselt.
- Ehitamist saab toetada artikli 31 lõike 6 punktis c sätestatud tingimustel, sh ehitise puhul peetakse abikõlblikuks vaid amortisatsioonikulu, mis vastab projekti kestusele ja mis

⁹ Kättesaadav https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0007.01/DOC_5&format=PDF.

¹⁰ Kättesaadav <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32021R1832>

¹¹ <https://www.emta.ee/ariklient/toll-kaubavahetus/kauba-maksustamine/kaubakoodi-maaramine>

arvutatakse üldiselt aktsepteeritava raamatupidamistava kohaselt. Maa puhul on abikõlblikud äritegevuse üleandmise kulud või tegelikult tekkinud kapitalikulud.

- Teadus- ja arendustöötaja kaasamist saab toetada artikli 31 lõike 6 punktis a sätestatud tingimustel.
- Vajalik on järgida kõiki artiklis 31 ja artiklis 2 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi, sh artikli 31 lõigetes 3–4 sätestatud teabe avaldamiskohustus.

Eelnõu § 10 lõige 11 sätestab Euroopa Liidu suunised riigiabi kohta põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades aastateks 2014–2020¹².

Abi põllumajandusliku esmatootmisega seotud põllumajanduslikele majapidamistele materiaalsesse ja mittemateriaalsesse varasse tehtavateks investeeringuteks (peatükk 1.1.1.1):

- Peatükk 1.1.1.1 kohaldub põllumajandustoodete esmatootjatele (vt definitsiooni suuniste punkti 35 alapunktis 10, s.t peatükk 1.1.1.1 kohaldub üksnes suuniste punkti 35 alapunktis 10 nimetatud toodete tootmise toetamisel).
- Saab toetada materiaalsesse varasse tehtavaid investeeringuid (s.t ehitised, seadmed).
- Ei saa toetada teadus- ja arendustöötaja kaasamist (eelnõu § 5 lõige 1 punktis 3 nimetatud tegevus).
- Toetuse määr on kuni 50 protsenti abikõlblikest kuludest.
- Vajalik on järgida kõiki peatükis 1.1.1.1 ja punktis 35 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi.

Riigiabi suuniste peatükk 1.1.1.4: põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega seotud investeerimisabi:

- Peatükk 1.1.1.4 kohaldub põllumajandustoodete töötlemise toetamisel. Põllumajandustoodete töötlemise mõistet on selgitatud seletuskirjas eelnevalt määruse (EL) nr 702/2014 artikli 17 juures.
- Saab toetada materiaalsesse varasse tehtavaid investeeringuid s.t ehitised, seadmed (eelnõu § 5 lõige 1 punktides 1-2 nimetatud tegevus).
- Ei saa toetada teadus- ja arendustöötaja kaasamist (eelnõu § 5 lõige 1 punktis 3 nimetatud tegevus).
- Toetuse määr ettevõtjale olenemata suurusest on 50 protsenti.
- Peatükk 1.1.1.4 on sarnane määruse (EL) nr 702/2014 artikliga 17, kuid artikkel 17 kohaldub üksnes väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele, peatükk 1.1.1.4 kohaldub ka suurettevõtjatele.
- Vajalik on järgida kõiki peatükis 1.1.1.4 ja punktis 35 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi.

Riigiabi suuniste peatükk 2.1.5: uute metsandustehnoloogiate ning metsasaaduste töötlemise, varumise ja turustamisega seotud investeeringuteks antav abi:

- Peatüki 2.1.5 alusel saab toetada üksnes seadmete soetamist.
- Ehitamist ja teadus- ja arendustöötaja kaasamist peatüki 2.1.5 alusel toetada ei saa.
- Ei kohaldu suurettevõtjale.
- Toetuse määr keskmistele ja väikeettevõtjale on 50 protsenti.
- Toetust võib anda investeeringuteks eraõiguslikest isikutest metsamaa valdajatele, omavalitsustele ja nende ühendustele ning VKEdele.

¹² Kättesaadav <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52014XC0701%2801%29>

- Vajalik on järgida kõiki peatükis 2.1.5 ja punktis 35 (mõisted) sätestatud asjakohaseid tingimusi.

Eelnõu § 10 lõige 12 sätestab Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2022. aasta teatise „Riigiabi meetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (ELT C 131 I, 24.03.2022, lk 1–17) jagu 2.5¹³ kehtestatud riigiabi määrad:

- Euroopa Komisjon lisas 20. juulil 2022. aastal tehtud muudatusega jao 2.5, et riikidel võimaldada anda abi taastuenergia, energia salvestamise ja taastuvkütte kasutuselevõtu kiirendamiseks, mis on tähtis kava „REPowerEU“ jaoks.
- Üldreeglina kohaldub energiaga seotud tegevuste toetamisel määruse (EL) nr 651/2014 artikkel 41 (artikkel 14 ei kohaldu), kuid seoses energiakriisiga lihtsustas Euroopa Komisjon jao 2.5 lisamisega mõnevõrra taastuenergia kasutuselevõtu toetamise reeglistikku.
- Jao 2.5 alusel abi andmiseks on vajalik taotleda Euroopa Komisjonilt riigiabi luba.
- Vajalik on järgida kõiki jaos 2.5 sätestatud asjakohaseid tingimusi, sh peavad käitised olema valmis ja käiku lastud 24 kuu jooksul pärast abi andmise kuupäeva, tuleb järgida jaost 2.5 nimetatud maksimaalseid tootmisvõimsusi ning biogaasi ja biometaani tootmiseks jäätmetest ja jääkidest on toetatavad projektid, mille ülesseatud võimsus on kuni 25 000 tonni aastas.
- Suurettevõtjale on toetuse määr kuni 45 protsenti.
- Keskmise suurusega ettevõtjale ja väikeettevõtjale on toetuse määr kuni 50 protsenti.

Eelnõu § 10 lõige 13 sätestab Komisjoni määrusega (EL) nr 1388/2014, millega tunnistatakse teatavat liiki abi kalandus- ja vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise ja turustamisega tegelevatele ettevõtjatele Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks, kehtestatud abi määrad:

- Kohaldub kalandussektorile.
- Toetuse määr on kuni 50 protsenti abikõlblikest kuludest.

Eelnõu § 10 lõige 14 sätestab Komisjoni määrusega (EL) nr 1408/2013¹⁴ kehtestatud abi määrad:

- Määrus kohaldub põllumajandustoodete esmatootjatele (s.t kui tegevust taotletakse põllumajandustoodete esmatootmiseks, kui põllumajandustoodetest valmistatakse muid tooteid, kohalduvad muud EL riigiabi määrused).
- Kui toetust antakse komisjoni määruse (EL) nr 1408/2013 alusel, ei tohi ühele ettevõtjale jooksva aasta ja sellele eelnenud kahe aasta jooksul antud toetus kokku ületada 25 000 eurot.
- Vajalik on järgida kõiki määruuses sätestatud asjakohaseid tingimusi.

Eelnõu § 10 lõige 15 sätestab Komisjoni määrusega (EL) nr 1407/2013¹⁵ kehtestatud abi määrad:

- Määrus kohaldub kõikidele sektoritele, v.a põllumajandustoodete esmatootmisele ja kalandus- ning vesiviljelussektorile.

¹³ Kättesaadav (sh 20.07.2022. a muudatus, millega lisati jagu 2.5) https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/ukraine_en

¹⁴ Kättesaadav <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A02013R1408-20190314>

¹⁵ Kättesaadav <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A02013R1407-20200727>

- Määruse (EL) nr 1407/2013 alusel saab toetada teadus- ja arendustöötaja kaasamist.
- Kui toetust antakse määruse (EL) nr 1407/2013 alusel, ei tohi ühele ettevõtjale jooksva aasta ja sellele eelnenud kahe aasta jooksul antud toetus kokku ületada 200 000 eurot.
- Vajalik on järgida kõiki määruses sätestatud asjakohaseid tingimusi.

Eelnõu § 10 lõige 16 sätestab Komisjoni määrusega (EL) nr 717/2014, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes kalandus- ja vesiviljelussektoris, kehtestatud abi määrad:

- Kohaldub kalandussektorile.
- Kui toetust antakse komisjoni määruse (EL) nr 1408/2013 alusel, ei tohi ühele ettevõtjale jooksva aasta ja sellele eelnenud kahe aasta jooksul antud toetus kokku ületada 30 000 eurot.
- Vajalik on järgida kõiki määruses sätestatud asjakohaseid tingimusi.

Eelnevalt nimetatud vähese tähtsusega abi määruste alusel toetust andes märgib PRIA taotluse rahuldamise otsuses, et toetus on vähese tähtsusega abi komisjoni määruse (EL) nr 1408/2013, määruse (EL) nr 1407/2013 või määruse (EL) nr 717/2014 tähenduses.

Samuti võetakse arvesse komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artiklis 5, komisjoni määruse (EL) nr 1408/2013 artiklis 5 ja komisjoni määruse (EL) nr 717/2014 artiklis 5 sätestatud erinevateks eesmärkideks antava vähese tähtsusega abi kumuleerimisreegleid.

Taotleja kinnitab taotluse esitamisel oma vastavust vähese tähtsusega abi saaja nõuetele. Ettevõtjatele antud vähese tähtsusega abi summasid saab kontrollida Rahandusministeeriumi veebilehel riigiabi ja vähese tähtsusega abi registris <http://www.fin.ee/riigiabi>. Abi andjad, sh PRIA, kannavad vähese tähtsusega abi andmed abisaaja kohta nimetatud registrisse.

Eelnõu § 10 lõige 17 täpsustab, et kui taotleja on saanud sama investeringuobjekti kohta tagastatavat riigiabi või mis tahes muud riigiabi või vähese tähtsusega abi, ei tohi toetuse suurus kokku ületada lõikes 1 nimetatud maksimummäära.

Eelnõu § 10 lõige 18 täpsustab, et taotleja ja taotlejaga ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad või konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjad loetakse üheks ettevõtjaks, kes saavad toetust taotleda §-s 10 sätestatud ulatuses.

Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artikli 2 lõike 2 tähenduses tähendab termin „üks ettevõtja“ kõiki ettevõtteid, kelle vahel on vähemalt üks järgmine tunnus:

- 1) ettevõtte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike häälteenamust;
 - 2) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juhtimis- või järelevalveorgani liikmetest;
 - 3) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju teise ettevõttega sõlmitud lepingu või selle asutamislepingu või põhikirja kohaselt;
 - 4) ettevõtte, kes on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtte aktsionäride või osanike häälteenamust.
- Üheks ettevõtjaks peetakse ka ettevõtteid, kes on eelmainitud punktides 1–4 kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu.

Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses on „valitsev mõju“ võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või

osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Eelnõu § 11 sätestab taotluse esitamise ja taotluse esitamise tähtajaga seotud üksikasjad. Toetuse saamiseks esitab taotleja selleks ettenähtud tähtajal PRIA-le Riigi Tugiteenuste Keskuse e-toetuse keskkonna kaudu avalduse ning selles esitatud andmeid ja hindamiskriteeriumite täitmist tõendavad dokumendid (edaspidi koos *taotlus*). PRIA teatab taotluse esitamise tähtaja väljaandes Ametlikud Teadaanded ja info parema levimise nimel ka PRIA veebilehel.

Eelnõu § 12 sätestab nõuded taotlusele, mis esitatakse PRIA-le e-toetuse kaudu. Taotluses peab olema haldusmenetluse seaduse kohaselt taotluse esitaja nimi, taotluse sisu, kuupäev, taotleja allkiri, dokumentide kättetoimetamise soovitatav viis ning vajalikud kontaktandmed ja õigusaktidest tulenevad muud andmeid. Osade andmete esitamise kohustus tuleneb EL riigiabi eeskirjadest (nt määruse (EL) nr 651/2014 artikkel 6 lõikest 2). **Lõige 1** täpsustab, et lisaks haldusmenetluse seaduses nimetatud andmetele peab taotleja esitama veel järgmised andmed:

- 1) teave selle kohta, kas taotleja on mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja või suurettevõtja, lähtudes komisjoni määruse(EL) nr 651/2014 lisas I sätestatud mõistetest;
- 2) tegevuse kirjeldus ja eesmärk ning saavutatavad tulemused, sealhulgas uuendatava tehnoloogia või arendatava toote ja bioressursile kõrgema majandusliku lisandväärtuse andmise kirjeldus ning lisandväärtuse kasvu prognoos, ning kirjeldus, milline on tegevuse mõju KHG heite vältimisele või vähendamisele;
- 3) tegevuse toimumise koht;
- 4) tegevuse algus- ja lõppkuupäev;
- 5) kavandatava tegevuse kogumaksumus ja abikõlblikud kulud;
- 6) taotletava toetuse suurus ja toetuse osakaal abikõlblikest kuludest;
- 7) teave, kas kavandatav investeeringuobjekt ostetakse liisingulepingu alusel.

Eelnõu § 12 lõige 2 selgitab, et teadus- ja arendustöötaja kaasamise korral tuleb taotlejal esitada andmed teadus- ja arendustöötaja ettevalmistuse kohta, nagu haridustase, plaanitavate tööülesannetega seotud erialane töökogemus. Samuti tuleb esitada teadus- ja arendustöötaja tööülesannete kirjeldus, mida ta hakkab taotletava tegevuse elluviimise käigus täitma, ning lisaks ka kinnituskirja ära kirja, milles teadus- ja arendustöötaja väljendab valmisolekut taotluse rahuldamise korral taotleja juures tööle asuma. Teadus- ja arendustöötaja plaanitavate tegevuste kirjeldus on ka alus hindamiseks, kas tegevused on määratletavad teadus- ja arendustegevusena.

Eelnõu § 12 lõige 3 täpsustab, et ettevõtte suuruse kohta peab andmed esitama vaid ettevõtja. Teadus- ja arendusasutused neid andmeid esitama ei pea.

Eelnõu § 12 lõige 4 täpsustatakse taotluses esitatavat teavet taastekava tegevuskorra järgi, kui taotluses olev käitis kuulub Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi (HKS). Toetuse saajal tuleb toetuse saamiseks esitada täiendavad andmed. Toetuse saamiseks peab olema prognoositav kasvuhoonegaaside heide võrdlusalusest tasemest madalam. Kui toetatakse HKSiga hõlmatud tegevusalasid, ei tohiks selleks, et mitte moonutada HKSiga antud turusignaale, ning kooskõlas õiglase ülemineku fondi puhul rakendatava lähenemisviisiga, toetada sellist tegevust, mille prognoositav heide CO₂ ekvivalendina ei ole oluliselt väiksem kui lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamiseks

kehtestatud võrdlusalused. Oluliselt madalamaks heiteks loetakse vähemalt 10 protsenti madalamat kasvuhoone gaaside heidet asjaomasest võrdlusalusest. Toetuse andmine on võimalik, kui majandustegevusele ei ole väikese keskkonnamõjuga tehniliselt ja majanduslikult teostatavat alternatiivi ning tegevus ei tekita olulist kahju, rakendades parimat võimalikku keskkonnatoime taset. Vastavad põhjendused miks kasvuhoonegaaside heite täiendav vähendamine pole võimalik, tuleb taotleja poolt esitada.

Eelnõu § 13 sätestatakse nõuded dokumentidele, mida taotleja esitab taotluse osana.

Lõike 1 kohaselt peab taotlus sisaldama teavet, kui taotleja on tegevusele või mingile osale tegevusele samal ajal taotlenud toetust muudest riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisvahenditest. Samuti esitab taotleja PRIA-le taotluse esitamise aastale eelnenud majandusaasta bilansi ja kasumiaruande, kui need pole kättesaadavad äriregistrist. Vajaduse korral esitab taotleja PRIA-le ka volikirja, kui taotleja esindusõiguslik isik tegutseb volituse alusel.

Punktid 4 ja 5 sätestavad, et taotleja esitab hindamise aruanded tegevuse vastavuse kohta „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele ja, taristu investeeringute puhul, kliimakindluse tagamise hindamisele. Täpsemalt on kirjeldatud nõuded nendele dokumentidele § 13 lõigetes 4 ja 5.

Punkt 6 sätestab, et taotleja peab esitama ka andmed taotluse omafinantseeringu allikate kohta. Sobivad tõendid omafinantseeringu olemasolu kohta on näiteks eelkõkkulepped, eellepingud, tõendid pangast jms. Taotleja peab veenvalt näitama, et tal on taotluse rahuldamise korral võimekus omafinantseering tagada.

Punkt 7 sätestab, et taotleja peab esitama ka projektis kirjeldatud tegevuste elluviimise eest vastutavate isikute elulookirjeldused (CV). Taotleja peab esitama nende isikute elulookirjeldused, kes on seotud projekti elluviimisega nii, et hindamiskomisjonil oleks võimalik hinnata konkreetse projekti eest vastutava meeskonna, ja seeläbi taotleja, suutlikkust ja pädevust projekti ellu viia. Kuna taotlejad võivad olla nii suured kui väikesed asutused, ja seeläbi ei saa eeldada, et alati ettevõtte juht isiklikult projektiga tegeleb, siis on taotleja enda kohustus näidata ära, kes täpselt projektiga seotud meeskonda kuulub ja kirjeldada nende rolle.

Eelnõu § 13 lõige 2 täpsustab, et nimetatud finantsnäitajate koondhinnangu peavad esitama üksnes äriühingud. Teadus- ja arendusasutused sellist koondhinnangut esitama ei pea.

Eelnõu §13 lõige 3 sätestab, et juhul kui taotleja kuulub kontserni, esitab ta taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud konsolideeritud aruannete ärakirjad, kui need ei ole kättesaadavad äriregistrist.

Eelnõu § 13 lõige 4 täpsustab, et lõikes 1 punktis 4 taotlejalt nõutava toetatava tegevuse „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele vastavuse hindamise aruande koostamiseks avaldab PRIA oma veebilehel juhendi.

Kuigi taastekava meetme üldine analüüs ei tuvastanud vastuolu „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele, on meetmest toetavad tegevused erinevad ning vajadus on tagada, et toetuse saamise alused on täidetud ning et rahastust saavad projektid, mis tegevuse eripäradest lähtuvalt ei kahjusta oluliselt keskkonnanäitajate saavutamist. Hindamise käigus on võimalik selgitada välja täpsemad keskkonnamõjud ja leida lahendused mõjude ennetamiseks või vähendamiseks. Kui teadaolevad mõjud puuduvad, siis on võimalik läbi viia lihtsustatud hindamine, mille puhul on vajalik välja tuua lühike põhjendus. Kui risk tuvastatakse, siis on vajalik vastata täiendavatele küsimustele ning kui leitakse, et tegevus ei kahjusta keskkonnanäitajate saavutamist oluliselt, siis on meede selle tingimuse osas rahastatav.

„Ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele vastavuse hindamisel tuleb lähtuda Euroopa komisjoni teatisest 2021/C58/01 „Tehnilised suunised põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kohaldamise kohta taaste- ja vastupidavusrahastu puhul (ELT C 58, 18.02.2021, lk 1–30)“. Suuniste kasutamiseks avaldab PRIA oma kodulehel abimaterjali voozu avamise alguseks. Hindamise tulemused peab dokumenteerima ja esitama koos vastavuse kinnitusega.

Taotleja peab projekti elluviimisel hindamise tulemusena välja toodud tegevusi ja leevendusmeetmeid hilisemalt rakendama, selleks et tegevus ei kahjustaks oluliselt keskkonnanäesmärkide saavutamist ning oleks vastavuses eelnõu § 5 lõige 3 põhimõttega.

Eelnõu § 13 lõige 5 sätestab, et lõikes 1 punktis 5 on toodud taristuinvesteeringute puhul kohustus läbi viia kliimakindluse hindamine ning esitada hindamise aruande.

Taristu mõistet ja ulatust on selgitatud lähemalt Euroopa Komisjoni teatises 2021/C 373/01 „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027“ (ELT C 373, 16.9.2021, lk. 1–92), mille kohaselt taristu võib olla:

- a) *hooned* (alates kodudest kuni koolide ja tööstusrajatisteni), mis on kõige levinum taristuliik ja inimasustuse alus;
- b) *looduspõhised taristud*, nagu haljaskatted, -müürid ja -alad ning äravoolusüsteemid;
- c) tänapäeva majanduse ja ühiskonna toimimiseks hädavajalik võrgutaristu, eelkõige energiataristu (nt elektrivõrgud, elektrijaamad, torujuhtmed), transporditaristu ⁽¹⁰⁾ (põhivarad, nagu maanteed, raudteed, sadamad, lennujaamad ja siseveetranspordi taristu), info- ja kommunikatsioonitehnoloogia taristu (nt mobiilsidevõrgud, andmekaablid, andmekeskused) ning veetaristu (nt veetorustikud, veehoidlad, reoveepuhastusrajatised);
- d) ettevõtete ja kodumajapidamiste tekitatud jäätmete käitlemise *süsteemid* (kogumispunktid, sorteerimis- ja ringlussevõturajatised, jäätmepõletusjaamad ja prügilad);
- e) muud *materiaalsed varad* mitmesugustes poliitikavaldkondades, sealhulgas kommunikatsiooni, hädaabiteenuste, energeetika, rahanduse, toidu, valitsemise, tervishoiu, hariduse ja koolituse, teadusuuringute, kodanikukaitse, transpordi, jäätmete ja vee valdkonnas;

Kliimakindlust tuleb hinnata projekti põhitegevusest lähtuvalt kogu projekti terviklahenduse ulatuses. Taristuinvesteeringute puhul, mille väärtus ületab 10 miljonit eurot, tuleb kliimakindluse tagamisel lähtuda eelpool nimetatud taristu kliimakindluse tagamise tehnilistest suunistest. Kui taristu investeeringute puhul jääb projekti koguväärtus alla 10 miljoni euro, on võimalik kliimakindluse hindamist läbi viia lihtsustatud kujul, tuvastades investeeringuprojekti kliimarisikid lähtuvalt Euroopa Komisjoni teatisest nr 2021/C 373/01 „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027“ (ELT C 373, 16.9.2021, lk. 1–92), osas mis puudutab kliimakindluse tagamist. Abimaterjalid juhendite kasutamiseks avaldatakse taotlusvoozu avamisel PRIA kodulehel.

Eelnõu § 13 lõige 6 sätestab, et juhul kui investeeringuobjektiks on ehitise, esitab taotleja lisaks eespool nimetatud dokumentidele PRIA-le veel ehitise eelprojekti, ära kirja dokumendist, mis tõendab, et ehitisealune maa on toetuse saaja omandis või on taotleja kasuks seatud kasutusvaldus või sõlmitud kirjaliku üüri- või rendilepingu või hoonestusõiguse seadmise lepingu ära kirja, mis tõendab, et taotleja kasuks on seatud hoonestusõiguse vähemalt viieks aastaks arvates viimase toetusosa väljamaksmisest või vähemalt kolmeks aastaks, kui taotleja on VKE. Ära kiri tuleb esitada juhul, kui see teave ei ole kättesaadav kinnistusraamatust. Samuti tuleb esitada kaasomaniku nõusolek ehitamiseks, kui investeeringuobjekti alune maa on kaasomandis. Punkt 5 täiendab eelprojekti esitatavaid andmeid. Eelprojekti peab olema

toodud asendiplaanid, joonised ehitise korruste, lõigete kohta ning vaadetena Eelprojekti seletuskiri peab sisaldama ehitise kontseptsiooni kirjeldust ja ideekavandi mahtu, asendiplaanilise lahenduse kirjeldust, ehitiste kirjeldust, sh funktsionaalne toimimine, tsooneerimine, konstruktiivsete lahenduste, ehitus- ja viimistlusmaterjalide, energiatõhususe ja vastavate meetmete kirjeldust, ehitustegevuse eelarve prognoosi. Põhilised tehnilised näitajad, eelarve ja ruumiprogramm tuleb esitada tabeli kujul. Taotluste puhul, mis on rahuldatud täiendab taotluse esitaja eelprojekti ehitusloa taotlemiseks selliselt, et see vastaks kõigile majandus- ja taristuministri 17. juuli 2015. a määruse nr 97 „Nõuded ehitusprojektile” §-s 8 sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 13 lõige 7 sätestab, et juhul kui investeeringuobjektiks on määruse nõuetele vastav masin või seade, esitab taotleja lisaks lõikes 1 nimetatud dokumentidele ka kavandatava investeeringuobjekti eeldatava maksumuse üksikasjaliku eelarve, kaasomaniku nõusoleku masina või seadme paigaldamiseks, kui masin või seade paigaldatakse kaasomandis olevasse ehitisesse, ning kirjaliku üüri- või rendilepingu ära kirja, kui masin või seade paigaldatakse ehitisse, mis pole taotleja omandis.

Eelnõu § 14 sätestab taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimise tingimused.

Lõige 1 sätestab, et PRIA kontrollib taotluse tähtaegset esitamist, nõutud dokumentide olemasolu, nõuetele vastavust ja esitatud andmete õigsust ning taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse vastavust taastekava üldtingimuste määruhes ja selle määruse eelnõus sätestatud nõuetele.

Lõige 2 täpsustab, et taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse nõuetele vastavust kontrollib PRIA pärast taotluse hindamist ning üksnes nende taotluste puhul, mis kuuluvad hindamistulemuste alusel koostatud paremusjärjestuse kohaselt rahuldamisele. Nõuetele vastavuse kontrolli läbiviimine peale taotluste paremusjärjestuse koostamist väldib asjatut halduskoormust nendele taotlejatele, kelle taotlused ei kuulu hindamistulemuste kohaselt rahuldamisele. Samuti hoiab selline tegevuste järjekord taotluste menetlemisel aega kokku ning järgib PRIA väljakujunenud tööpraktikat.

Eelnõu § 15 sätestab eksperdi kaasamise taotluste hindamisse.

Lõigete 1 ja 2 kohaselt valib PRIA eksperdid, kelle ülesanne on anda taotlustele sõltumatu eksperdihinnang. PRIA kooskõlastab väljavalitud eksperdid Maaeluministeeriumiga. Ekspertideks on biomajandusega seotud investeeringute valdkonna asjatundjad, sealhulgas investeerimiskonsultandid, konsulendid või ka väliseksperdid, kes ei tohi olla seotud hinnatava taotlejaga ega omada huvisid seoses toetatava tegevusega. PRIA esitab vastuvõetud taotlused 10 tööpäeva jooksul pärast taotluse esitamise tähtpäeva kahele sõltumatule eksperdile eksperdihinnangu saamiseks. Ekspertid annavad taotlusele 20 tööpäeva jooksul eksperdihinnangu koos põhjendustega ning soovustega taotlejale. Ekspertdihinnangu andmise eesmärk on tagada taotluste võimalikult hea kvaliteet ja tegevuste maksimaalne mõju toetuse eesmärkide saavutamiseks. Samuti antakse täiendav võimalus taotlejatele saada tagasisidet oma taotlusele enne hindamiskomisjoni. Ekspertid võivad kuuluda hindamiskomisjoni liikmete hulka.

Lõige 3 täpsustab, et taotleja võib eksperdihinnangu põhjal oma taotlust 15 tööpäeva jooksul täiendada. Selle ajavahemiku jooksul on taotlejal võimalus eksperdiga konsulteerida ja soovitusi täpsustada. Taotluses tehtavate täienduste esitamise täpse kuupäeva annab taotlejale teada PRIA. Tähtjaks täiendatud taotlus edastatakse hindamiskomisjonile hindamiseks.

Eelnõu § 16 sätestab taotluse hindamise kriteeriumid ja hindamise korra.

Lõikes 1 nähakse ette, et PRIA moodustab taotluste hindamiseks ja taotluste paremusjärjestuse moodustamise ettepaneku tegemiseks hindamiskomisjoni, kuhu kuulub vähemalt seitse liiget. Hindamiskomisjoni kõik liikmed tuleb kooskõlastada Maaeluministeeriumiga. Sealjuures võib PRIA taotluste hindamiseks moodustada eraldi komisjonid ettevõtjate ning teadus- ja arendusasutuste esitatud taotluste hindamiseks.

Lõige 2 täpsustab, et taotlusi hinnatakse eelnõu lisas sätestatud hindamiskriteeriumite alusel.

Eelnõu § 16 lõiked 3 ja 4 sätestavad taotluse hindamiskriteeriumite osakaalu koondhinde arvutamisel (vt tabel). Osakaalude määramisel on arvestatud kriteeriumite olulisust toetuse eesmärkide saavutamisel, eelkõige rohepööret toetav bioressursside väärimisvõimekuse kasvatamine ning lisandväärtuse suurendamine. Teadus- ja arendusasutuste ning ettevõtete hindamiskriteeriumid on tulenevalt nende taotlejate olemusest mõnevõrra erinevad, kusjuures teadus- ja arendusasutuste puhul on määravam just tegevuste uuenduslikkus ja põhjendatus, mis on enam seotud teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning innovatsioonivõimekuse kasvatamise vajadusega. Kui kõik hinnatavad aspektid pole kriteeriumi juures võrdselt täidetud, siis antakse madalam hindepunkt. Näiteks, kui tegevuse elluviimisega kaasneb loodava lisandväärtuse oluline suurenemine, taotleja on selgelt kirjeldanud tegevuse vajaduse või veenvalt tõendatud turunõudluse, kuid lisandväärtuse prognoositud kasv on tegevuse ajakava kohaselt realistlik, siis antakse hindamiskriteeriumi „tegevuse mõju loodavale lisandväärtusele“ mitte 4 vaid 3 hindepunkti.

Taotluse hindamiskriteeriumite osakaal koondhindest protsentides:

Hindamiskriteerium	Osakaal koondhindest	
	ettevõtte	teadus- ja arendusasutus
tegevuse mõju loodavale lisandväärtusele	25	20
tegevuse mõju KHG heite vähendamisele	20	15
taotleja suutlikkus tegevus ellu viia	20	15
tegevuse põhjendatus	20	25
tegevuse uuenduslikkus	15	25

Lõige 5 sätestab taotluse hindepunktide arvutamise. Hindamiskomisjon hindab nõuetele vastavaid taotlusi eelnõu lisas sätestatud hindamiskriteeriumide alusel, andes igale hindamiskriteeriumile punkte vahemikus 0–4. Koondhinne saadakse hindamiskriteeriumi hindepunktide kaalutud keskmise liitmise tulemusena. Hindepunktide kaalutud keskmise leidmiseks korrutatakse iga kriteeriumi hindepunkt vastava hindamiskriteeriumi osakaaluga. Saadud tulemused liidetakse. Suurim võimalik koondhinne on 4,00. Nii hindamiskriteeriumite hindepunktid kui ka taotluse koondhinne arvutatakse kahe komakoha täpsusega.

Näide:

Hindamiskriteerium	Antud hindepunktid	Osakaal (%)	Hindepunktide summa
	A	B	A × B
tegevuse mõju loodavale lisandväärtusele	4	25	1,00
tegevuse mõju kasvuhoonegaaside (KHG) heite vähendamisele	3	20	0,60
taotleja suutlikkus tegevus ellu viia	3	20	0,60

tegevuse põhjendatus	2	20	0,40
tegevuse uuenduslikkus	1	15	0,15
Koondhinne:			2,75

Eelnõu § 16 lõige 6 täpsustab, et taotluse koondhinne arvutatakse kahe komakoha täpsusega. **Lõikes 7** sätestatakse, et PRIA moodustab hindamistulemuste põhjal taotluste paremusjärjestuse ettevõtjate ning teadus- ja arendusasutuste kaupa. Ettevõtjad ning teadus- ja arendusasutused on olemuselt erinevad, mistõttu pole õigustatud nende esitatud taotlusi koos hinnata.

Eelnõu § 16 lõiked 8 ja 9 täpsustavad, et taotluste paremusjärjestuse koostamisel loetakse paremaks suurema koondhinne saanud taotlus. Kui taotluste koondhinne on võrdne, eelistatakse suurema omafinantseeringu määraga taotlust, kuna eeldatakse, et sellise taotluse puhul on taotleja suutlikkus projekt edukalt ellu viia suurem ja selleks on ka vajalikud finantsvahendid tagatud.

Eelnõu § 17 sätestab taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise alused.

Eelnõu § 17 lõige 1 sätestab, et juhul kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ei ületa toetuseks ettenähtud vahendeid, rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused, mille koondhinne on vähemalt 1,60 hindepunkti. **Lõige 2** sätestab, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetuseks ettenähtud vahendeid, rahuldatakse taotluste hindamise tulemusel koostatud paremusjärjestuse alusel parimad nõuetele vastavad taotlused, mille koondhinne on vähemalt 1,60 hindepunkti.

Eelnõu § 17 lõikes 3 täpsustatakse, et kui nõuetele vastavaid taotluseid on rohkem kui kaksteist, aga hindamistulemuste alusel rahuldatakse eelarvevahendite nappuse tõttu vähem kui kaksteist taotlust, võib PRIA proportsionaalselt vähendada iga rahuldamisele kuuluva taotluse kohta määratavat toetussummat nii, et on võimalik rahuldada vähemalt kaksteist taotlust. Kõikidele rahuldamisele kuuluvatele taotlejatele tehakse võrdne vähendamise määr. Euroopa Komisjoni ja Eesti riigi vahel kokku lepitud taastekava tegevuskorra kohaselt viiakse toetuse raames ellu vähemalt kümme projekti. Samas on keeruline ette näha, kui kalleid projekte soovivad taotlejad ellu viia ning ka seda, kas kõik tegevused suudetakse ellu viia. Säte aitab tagada võetud kohustuse täitmise ja eelarvevahendite jätkumise piisavale arvule projektidele (taotlustele). Siiski eeldab sellise otsuse tegemine taotleja nõusolekut, millega ta kinnitab, et on vähendatud toetusega võimaline tegevuse ellu viima.

Eelnõu § 17 lõikes 4 sätestatakse, et PRIA võib teha taotluste osalise rahuldamise otsuse, kui taotlus sisaldab mitteabikõlblikke kulusid. Siiski eeldab sellise otsuse tegemine taotleja nõusolekut, millega ta kinnitab, et on vähendatud toetuse tingimustes võimaline tegevuse ellu viima.

Eelnõu § 17 lõikes 5 sätestatakse, et PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse, kui taotluse nõuetele vastavuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks, et taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele; taotluse koondhinne on väiksem kui 1,60 hindepunkti; taotlus on saanud vähemalt ühes hindamiskriteeriumis madalaima hinde ehk null hindepunkti. PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse ka juhul, kui taotletava toetuse suurus ületab toetatava tegevuse toetuseks ettenähtud vahendite jäägi sel määral, et tegevuse elluviimine ei ole toetuse abil võimalik või kui taotleja ei ole nõus lõike 3 või lõike 4 kohase toetussumma vähendamise.

Eelnõu § 17 lõige 6 sätestab, et PRIA teeb taotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 100 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu § 17 lõige 7 sätestab, et kui taotlejale määratakse toetust eelnõu § 4 lõikes 3 kirjeldatud riigiabi suuniste alusel, mis eeldavad riigiabi teatist, siis oodatakse ära Euroopa Komisjoni riigiabi teatise otsus enne taotluse rahuldamist. Riigiabi teatise teeb Maaeluministerium ning annab PRIA-le tulemusest teada esimesel võimalusel. Kui Euroopa Komisjonist tuleb tingimusi, mis eeldavad taotluse muutmist enne rahuldamist, siis antakse taotlejale selleks võimalus.

Eelnõu § 18 sätestab lisadokumentide esitamise nõuded. Et vähendada halduskoormust neil taotlejatel, kellele toetust ei määrata, ning anda toetuse saajatele piisavalt aega dokumentide vormistamiseks, sätestatakse toetuse saajale võimalus esitada lisadokumendid kaheksa kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Eelnõu § 18 lõige 1 sätestab, et sellised dokumendid on kõik hinnapakkumustega seotud dokumendid või dokumendid riigihanke läbiviimise kohta. Viimati nimetatud dokumendis peab olema ära näidatud näiteks riigihanke pealkiri ja viitenumber. **Lõige 2** täpsustab, et ehitise ehitamise korral tuleb esitada ka ehitustegevuse eelarve ja vastav hinnapakkumus Exceli tarkvaraga töödeldavas vormis (näidis leitav PRIA lehel) ning ehitusluba või ehitisteatis, kui need pole kättesaadavad ehitisregistrist, ning ehitise põhiprojekt, mis vastab majandus- ja taristuministri 17. juuli 2015. a määrusele nr 97 „Nõuded ehitusprojektile” ja on koostatud § 13 lõike 6 punktis 1 nimetatud eelprojekti alusel. **Lõige 3** sätestab, et ehitustegevuse eelarve ja ehitustegevuse hinnapakkumise esitamiseks sobiva vormi paneb oma veebilehele PRIA.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse hinnapakkumuse nõuded, mille eesmärk on tagada hinnapakkumuste koostamine turutingimustel. Teisisõnu, lähtudes EL-i finantshuvidest püütakse vältida ülehinnatud ehk kahjulikke tehinguid.

Lõiked 1–3 sätestavad, et hinnapakkumuste saamiseks koostab toetuse saaja pakkumuste esitamise ettepaneku ning avaldab pakkumuskutse elektroonilises hankekeskkonnas. Lõikes 3 on sätestatud, et masina või seadme soetamisel on objektiivsete asjaolude esinemisel võimalik koostada ka suunatud hinnapakkumine. See on mõeldud juhtudeks, kui konkreetse projekti elluviimiseks on sobiv ainult üks masina või seadme tarnija ning toetuse saaja seda ka suudab põhjendada. Toetuse saaja ei pea suunatud hinnapakkumuse tegemist põhjendama kui ta on elektroonilises hankekeskkonnas hinnapakkumusi küsinud, kuid neid ei ole esitatud või on need olnud ilmselgelt majanduslikult ebamõistlikud.

Eelnõu § 19 lõige 4 loetleb, missugused andmed peavad hinnapakkumuses olema.

Eelnõu § 19 lõige 5 kohaselt on oluline, et § 5 lõike 1 punktis 1 nimetatud ehitise ehitamiseks koostatud hinnapakkumuse esitab ettevõtja, kes vastab ehitusseadustikus sätestatud tingimustele.

Kui taotlus sisaldab erinevaid investeringuobjekte, peab **lõige 6** kohaselt hinnapakkumuses olema iga tegevuse ja iga investeringuobjekti kohta hind eraldi välja toodud. Kulude eraldi väljatoomise eesmärk on tagada nende kontrollitavus, et vältida kulude kunstlikku paisutamist ja ebamõistlikkust.

Eelnõu § 19 lõiked 7–10 täpsustavad nõudeid väljavalitud hinnapakkumusele. Väljavalitud hinnapakkumus ei tohi olla põhjendamatult kallis võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse ja investeringuobjekti eest tasutava hinnaga ning selle väljavalimist tuleb toetuse saajal

põhjendada. Toetuse saaja ja hinnapakkuja ning eri hinnapakkujad omavahel ei või olla seotud. Termin „seotud isikud“ määratleb tulumaksuseaduse § 8 järgmiselt: isikud on omavahel seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise üle valitsev mõju (nt abikaasad, elukaaslased või otse- või külgsuhtes sugulased, ühte kontserni kuuluvad äriühingud jne). Toetuse saaja ja hinnapakkuja ning nende osanik, aktsionär või liige ei tohi omada osalust üksteise äriühingus ega kuuluda üksteise juhatusse või nõukokku.

Eelnõu § 19 Lõige 11 sätestab, et kui toetuse saaja on asutus, kel riigihangete seaduse järgi on kohustus viia läbi riigihankeid, siis järgib ta riigihangete seadust. Lisaks tuleb järgida ka taotleja organisatsiooni enda kehtestatud reegleid ja kordasid.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse esitatud lisadokumentide menetlemise kord. Lõigete 1–3 kohaselt kontrollib PRIA esitatud dokumentide nõuetele vastavust ja nendes esitatud andmete õigsust. PRIA teavitab toetuse saajat dokumentide nõuetele vastavusest hiljemalt 30 tööpäeva jooksul dokumentide saamisest. Kui dokumendid ei vasta nõuetele, teeb PRIA toetuse saajale järelepärimise ja küsib selgitusi ning annab toetuse saajale puuduste kõrvaldamise tähtajaga. Kui taotleja ei kõrvalda puudusi tähtajaks ja dokumendid või toetatav tegevus ei vasta nõuetele, tunnistab PRIA taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks.

Eelnõu § 21 sätestab võimalused taotluse rahuldamise otsust muuta või kehtetuks tunnistada. **Lõike 1** kohaselt võib PRIA taotluse rahuldamise otsust muuta või kehtetuks tunnistada, kui toetuse saaja ei esita kaheksa kuu jooksul eelnõus nõutud lisadokumente või ei vii tegevusi ellu taotluse rahuldamise otsuses või eelnõus sätestatud tingimustel.

Eelnõu § 21 lõige 2 sätestab, et toetuse saaja algatusel võib taotluse rahuldamise otsust muuta üksnes põhjendatud juhtudel ning põhjendatud juhtudeks loetakse asjaolud, mida ei olnud toetuse taotlemise hetkel võimalik ette näha, näiteks vääramatu jõu ilmnemise tõttu.

Eelnõu § 21 lõige 3 sätestab, millistel juhtudel võib PRIA taotluse rahuldamise otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks tunnistada. Seda võimalust rakendatakse juhul, kui ilmnevad asjaolud, mida teades ei oleks taotlust rahuldatud. Samuti kasutatakse nimetatud võimalust siis, kui toetuse saaja ei ole tegevust ettenähtud tähtaja jooksul ellu viinud või ei täida õigusaktides sätestatud kohustusi. Toetuse saaja saab ka ise esitada avalduse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks tunnistada juhul, kui on ilmnenud nt vääramatust jõust tingitud asjaolud, mille tõttu ei ole võimalik taotluse tegevusi ellu viia. Samuti võib taotluse rahuldamise otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks tunnistada, kui on ilmne, et tegevust ei ole enam võimalik tähtaja jooksul ellu viia. Lisaks sätestatakse punktis 6, et otsuse võib kehtetuks tunnistada ka juhul, kui ilmnevad asjaolud, mis on sätestatud taastekava üldtingimuste määruse §-s 11.

Eelnõu § 21 lõige 4 sätestab, et toetuse saaja peab projekti tulemuse saavutama ettenähtud tähtajaks. Vastasel juhul nõutakse toetus tagasi täielikult või osaliselt.

Eelnõu § 21 lõige 5 sätestab, et taotleja peab projekti tulemusena soetatud investeringuobjekti ja tegevusi sihipäraselt kasutama ka pärast projekti lõppu.

Eelnõu § 22 sätestab toetuse saaja kohustused.

Eelnõu § 22 lõige 1 sätestab, et toetuse saaja täidab toetuse sihipärase kasutamise perioodi lõpuni järgmiseid kohustusi:

1) kasutab toetust vastavalt taotluse rahuldamise otsuses sätestatule;

- 2) tagab projekti juhtimise ja selle eduka elluviimise taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tähtaegade ja tingimuste kohaselt;
- 3) võimaldab teostada toetuse sihipärase ja tähtaegse kasutamise üle järelevalvet ja teha muud toetuse saamisega seotud kontrolli ning osutab selleks igakülgset abi, sealhulgas võimaldab viibida toetuse saaja kinnisasjal, ehitises ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja toetuse abil soetatud vara kohapeal;
- 4) esitab järelevalve teostamiseks või muu kontrolli tegemiseks vajalikud andmed ja dokumendid määratud tähtaja jooksul;
- 5) eristab selgelt oma raamatupidamises toetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest;
- 6) esitab toetuse kasutamisega seotud seireks vajalikku teavet;
- 7) tagab tegevuse elluviimiseks vajalike õigusaktides ette nähtud lubade ja kooskõlastuste olemasolu;
- 8) esitab taotluses plaanitud tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid;
- 9) täidab taastekava üldtingimuste määruse §-s 12 sätestatud teavitamiskohustusi;
- 10) täidab taastekava üldtingimuste määruse §-s 5 toetuse saajale sätestatud nõudeid.

Punktis 7 nimetatud vajalike lubade ja kooskõlastuste all mõeldakse, et on olemas kasutusluba või kasutusteatis, ehitustegevusega seotud load ja kooskõlastused ning vajaduse korral on tehtud keskkonnamõjude hindamine, kui see on konkreetse tegevuse puhul nõutud.

Eelnõu § 22 lõige 2 kohustab toetuse saajat tehtud investeeringu säilitama vähemalt viis aastat. Kui toetuse saaja on VKE, tuleb investeeringut säilitada vähemalt kolm aastat.

Eelnõu § 22 lõige 3 täpsustab, et toetuse saaja peab toetuse kasutamisega seotud dokumente säilitama taastekava üldtingimuste määruuses sätestatu kohaselt.

Eelnõu § 22 lõige 4 täpsustab, milline on taotluses esitatud või toetatava tegevusega seotud andmete muutumine või tegevuse elluviimist takistav asjaolu. Nendeks loetakse järgmiseid asjaolusid:

- 1) kontaktandmete muutumine;
- 2) ettevõtja ümberkujundamine, ühinemine ja jagunemine ning ettevõtte või selle osa üleminek;
- 3) muudatus toetuse saaja tegevuses ja taotluses esitatud andmetes;
- 4) toetuse saamise või kasutamisega seotud muu asjaolu, mille tõttu taotluses esitatud andmed ei ole enam täielikud või täpsed.

Eelnõu § 22 lõige 5 sätestab, et juhul kui toetuse saaja on saanud sama tegevuse kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest, muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, teavitab ta viivitamata sellest PRIA-t kirjalikult.

Eelnõu § 22 lõige 6 kohustab toetuse saajat tegevuse ellu viima ja tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid PRIA-le esitama hiljemalt 2026. aasta 31. märtsiks.

Eelnõu § 23 sätestab tegevuse elluviimist tõendavate dokumentide esitamise tingimused ja korra.

Eelnõu § 23 lõige 1 sätestab, et peale maksetaotluse esitab toetuse saaja PRIA-le vastavalt vajadusele ja tekkinud kululiikidele tehtud kulusid tõendavaid dokumente, milleks on

- 1) selle isiku väljastatud arve-saatelehe või arve ärakiri, kellelt toetuse saaja tellis teenuse või töö või ostis kaupa;

2) panga kinnitatud maksekorralduse ära kiri või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte, mis tõendab punktis 1 märgitud arve-saatelehe või arve ära kirjal märgitud rahalise kohustuse tasumist;

3) töölepingu või tööandja korralduse, töövõtulepingu või käsunduslepingu ära kiri;

4) panga kinnitatud maksekorralduse ära kiri § 5 lõike 1 punktis 3 nimetatud teadus- ja arendustöötajale töötasu maksmist tõendava, Maksu- ja Tolliameti isikustatud tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja töötuskindlustusmakse deklaratsiooni vormi väljavõte, arvelduskonto väljavõte või väljatrükk või Maksu- ja Tolliameti ettemaksukonto väljavõte või ühe koondsummana terves asutuses Maksu- ja Tolliameti vormi TSD väljavõte, millelt on näha tegevusega seotud isiku töötasude ja maksude vastava perioodi asjakohased summad ja väljavõtted palgalehest.

5) palgalehe väljavõte, millelt on näha § 5 lõike 1 punktis 3 nimetatud teadus- ja arendustöötaja nimi, talle arvestatud töötasu ning sellelt kinnipeetud maksud ja kinnipidamised ning netotöötasu.

Eelnõu § 23 lõike 2 kohaselt peavad maksetaotluses olema andmed toetuse saaja kohta, teave elluviidud tegevuste maksumuse ja selle tasumise kohta, teave tegevuse elluviimist tõendavate dokumentide kohta ning vajaduse korral ka andmed taotluse rahuldamise otsusega kinnitatud toetuse eelarve muutmise kohta.

Eelnõu § 23 lõige 3 sätestab, et toetuse saaja esitab maksetaotluse koos lõikes 1 nimetatud kulusid tõendatavate dokumentidega PRIA-le vähemalt üks kord kalendriaastas, aga mitte rohkem, kui neli korda aastas ühe taotluse kohta. Kõik maksetaotlused esitatakse hiljemalt 2026. aasta 31. märtsiks.

Eelnõu § 23 lõige 4 sätestab, et kui toetus määrati ehitise püstitamiseks, esitab toetuse saaja koos viimase maksetaotlusega info ehitise kasutusloa või kasutusteatise olemasolu kohta.

Eelnõu § 23 lõige 5 sätestab, et kui toetuse saaja kaasab § 5 lõike 1 punktis 3 nimetatud teadus- ja arendustöötaja, siis peab ta esitama § 23 lõikes 1 punktides 3-5 nimetatud dokumendid.

Eelnõu § 23 lõige 6 sätestab dokumentide loetelu, mida peab toetuse saaja esitama kui ta teeb oma investeringu liisingulepingu alusel.

Eelnõu § 24 sätestab toetuse maksmise ja toetuse maksmisest keeldumise tingimused.

Eelnõu § 24 lõige 1 sätestab, et toetus makstakse välja üksnes abikõlblike kulude hüvitamiseks ja üksnes siis, kui toetuse saaja on tegevused nõuetekohaselt ellu viinud.

Eelnõu § 24 lõige 2 täpsustab, et PRIA teeb toetuse saaja esitatud maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha on võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kolme kuu jooksul arvates toetuse saajalt nõuetekohaste dokumentide saamisest.

Eelnõu § 24 lõige 3 sätestab, et PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi, 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest.

Eelnõu § 25 sätestab vaiete menetlemise korra. PRIA otsuse või toimingu peale võib esitada vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Vaide lahendaja on taastekava üldtingimuste määruse § 15 lõike 2 kohaselt PRIA. Kui vaide tulemus toetuse saajat ei rahulda, võib ta esitada kaebuse halduskohtusse.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu aluseks on:

- 1) Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusraha;
- 2) Euroopa Nõukogu rakendusotsus Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (SWD(2021) 285 final) kohta;
- 3) Euroopa Komisjoni ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud rahastamisleping ning tegevuskord (C(2022) 1433 final) taastekava rakendamiseks.

Kui määruse § 5 lõikes 1 nimetatud tegevuseks antav toetus on riigiabi, kohaldatakse:

- 1) komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187 26.06.2017, lk 1–78);
- 2) komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 193, 01.07.2017, lk 1–75);
- 3) Euroopa Liidu suuniseid riigiabi kohta põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades aastateks 2014–2020 (2014/C 204/01), peatükke 1.1.1.1, 1.1.1.4 ja 2.1.5;
- 4) komisjoni määrust (EL) nr 1388/2014, millega tunnistatakse teatavat liiki abi kalandus- ja vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise ja turustamisega tegelevatele ettevõtjatele Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 369, 24.12.2014, lk 37–63).

Kui määruse § 7 lõike 2 punktides 1–3 nimetatud tegevuseks antav toetus on vähese tähtsusega abi, kohaldatakse:

- 1) komisjoni määrust (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8);
- 2) komisjoni määrust (EL) nr 1408/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L 352, 24.12.2013, lk 9–17);
- 3) komisjoni määrust (EL) nr 717/2014, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes kalandus- ja vesiviljelussektoris (ELT L 190, 28.06.2014, lk 45–54).

4. Määruse mõjud

Eesti taastekava on üleriigilise strateegia „Eesti 2035” üks lisa, milles keskendutakse eesmärkidele ning reformidele ja investeeringutele, mida rahastatakse Taaste- ja Vastupidavusraha (RRF). Eelnõus plaanitud tegevused lähtuvad strateegiast „Eesti 2035“ ja selle juurde kuuluvast tegevuskavast, mille raames on Vabariigi Valitsus kokku leppinud reformides ja muudatustes, mis on vajalikud strateegiliste sihtide saavutamiseks ja Euroopa Komisjoni riigipõhiste soovitude elluviimiseks.

Investeeringuga toetatakse ettevõtete investeeringuid tootmistehnoloogia uuendamisse ja tootearendusse. Kuna Eesti on bioressurssidega, sealhulgas kõrvalsaaduste ja jääkidega, hästi varustatud, on fookus just bioressursside väärimdamisel ning suure lisandväärtusega toodete väljatöötamisel ja asjakohaste katseprojektide rakendamisel. Arvestades praegust Eesti vähest ressursitootlikkust, on tähelepanu ka ressurside, sealhulgas energia, senisest efektiivsem kasutamine tööstuses.

Investeeringus on oluline osa teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonivõimekuse kasvatamisel, et senisest enam aidata kaasa ressurside väärimdamisele ning rohetehnoloogiate väljatöötamisele ja rakendamisele.

Eelnõu määrusena rakendamisel on positiivne mõju riigi julgeolekule ning keskkonnale, kuna investeeringutega toetatav keskkonnahoidlikum ja kulutõhusam energia- ja ressursikasutus ja sellele kõrgema lisandväärtuse andmine kasvatab ettevõtete kasumlikkust, aitab vähendada sõltuvust kodu- ja välismaistest taastumatutest ressurssidest ning kiirendab taastumatute ressursside asendamist kooskõlas ELi kliimaeesmärkidega. Kõik toetatavad tegevused ei tohi tekitada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43) artiklis 17 nimetatud olulist kahju. Sellega tagatakse bioressursi kestlik kasutamine, lähtudes nii kaskaadkasutuse kui ka elurikkuse hoidmise põhimõttest, ning vajadusest vähendada keskkonna- ja kliimajalajälge. Määruse rakendamisel on positiivne sotsiaalne mõju, sest toetatavad investeeringud aitavad ettevõtetel ellu viia rohepöõret ja luua uusi kestlikke töökohti, sh väljaspool linnalisi piirkondi ning see omakorda avaldab positiivset mõju regionaalarengule. Regionaalarengu seiskohalt on positiivse mõjuga ka §-s 4 määratud riigiabi reeglid, mille kohaselt on üldise grupierandi määruse (EL) nr 651/2014 artikli 14 (investeeringuteks ette nähtud regionaalabi andmine) abi ülemmäär näiteks Ida-Eestis suurem kui muudes piirkondades.

Määruse kehtestamine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi avalikus sektoris. Maaeluministeriumi haldusalas ei muutu määruse jõustumisel ülesannete ega pädevuse jaotus. Määruse rakendamisega ei kaasne mõju välissuhetele, samuti kohaliku omavalitsuse korraldusele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Taastekava rakendamiseks peab vastutav ministerium kehtestama asjakohased toetuse andmise tingimused õigusaktis, vahendusasutus peab ellu viima avatud vooru ning vahendusasutus ja toetuse saajad peavad tegevusi rakendama taastekavas ja toetuse andmise tingimuste määrmises toodu kohaselt ning esitama nõutud aruanded ja dokumendid, mis tõendavad tegevuste elluviimist.

Määruse rakendamiseks vajalikud menetlustoimingud teeb PRIA, kasutades Riigi Tugiteenuste Keskuse struktuuritoetuse registrit SFOS. PRIA-l on olemas määruse menetlemiseks vajalik haldussuutlikkus ning rakendamiseks vajaliku võimekuse arendamiseks pakutakse PRIA menetlejatele vajalikku sisulist ja tehnilist koolitust (sh SFOSi kasutamiseks). Kuna taastekava tegevuste rakendamiseks ei ole ette nähtud tehnilist abi, kaetakse toetuse rakendamise ja haldamise kulud vastutavale ministeriumile eraldatud tegevuse kogueelarvest (23,8 mln eurot) summas u 390 000 eurot.

Kogu taastekaval on märkimisväärne positiivne mõju SKT-le, kumulatiivne mõju on 4,44 protsenti kümne aasta jooksul (u 72 protsenti kogumõjust tuleb riigisisese tarbimise ja investeeringute kasvust, 28 protsenti lisandub ekspordi kaudu). Toetuse tulemusel kasvab toetust saavate ettevõtete lisandväärtus ja innovatsioonivõimekus, mis pikemas perspektiivis suurendab nii Eesti majanduse kasvu- kui ka ekspordipotentsiaali.

Määruse rakendamine ei too kaasa tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu koostamisel konsulteeriti valdkonna organisatsioonide ja ettevõtete esindajatega. Eelnõu esitati koostööstamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Eelnõu saadeti e-posti teel arvamuse avaldamiseks PRIA-le.

Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostööstasid eelnõu vaikumisi. Rahandusministeerium koostööstas eelnõu märkustega. PRIA, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ja Inkoop (Abiraha OÜ) esitasid määruse eelnõu kohta kirjalikud tähelepanekud, märkused ja ettepanekud. Keskkonnaministeerium esitas märkused e-kirja teel koostööstamise tähtaega ületades. Seletuskirjale on lisatud tabel märkustega arvestamise või mitteamestamise kohta lisa 2.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

põllumajandus- ja maaelupoliitika asekantsler
kantsleri ülesannetes